TRIBUNALENS DOM (fjärde avdelningen)

den 27 oktober 2010 *

I mål T-24/05,

Alliance One International, **Inc.**, tidigare Standard Commercial Corp., Danville, Virginia (Förenta staterna),

Standard Commercial Tobacco Co., **Inc.**, Wilson, North Carolina, (Förenta staterna),

Trans-Continental Leaf Tobacco Corp. Ltd, Vaduz (Liechtenstein),

inledningsvis företrädda av advokaterna M. Odriozola Alén, M. Marañon Hermoso och A. Emch, därefter av advokaterna M. Odriozola Alén, M. Barrantes Diaz och A. João Vide,

sökande,

* Rättegångsspråk: engelska.

mot

Europeiska kommissionen, företrädd av F. Castillo de la Torre och É. Gippini Fournier, båda i egenskap av ombud,

svarande,

angående en talan om ogiltigförklaring av kommissionens beslut K(2004) 4030 slutlig av den 20 oktober 2004 om ett förfarande enligt artikel 81.1 [EG] (ärende COMP/C.38.238/B.2 – Råtobak – Spanien),

meddelar

TRIBUNALEN (fjärde avdelningen),

sammansatt av ordföranden O. Czúcz samt domarna I. Labucka och K. O'Higgins (referent),

justitiesekreterare: handläggaren C. Kantza,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 17 juni 2009,

följande

Dom

Bakgrund till tvisten

1. *Sökandena och det administrativa förfarandet*

1 World Wide Tobacco España, SA (nedan kallat WWTE) är ett av fyra företag som utför den första beredningen av råtobak i Spanien (nedan kallade beredningsföretagen eller de spanska beredningsföretagen).

2 De tre andra spanska beredningsföretagen är Compañia española de tabaco en rama, SA (nedan kallat Cetarsa), Agroexpansión, SA och Tabacos Españoles, SL (nedan kallat Taes).

3 Mellan år 1995 och den 5 maj 1998 ägdes två tredjedelar av aktiekapitalet i WWTE av Trans-Continental Leaf Tobacco Corp. Ltd (nedan kallat TCLT), ett helägt dotterbolag till Standard Commercial Tobacco Co., Inc. (nedan kallat SCTC), som i sin tur är ett helägt dotterbolag till det multinationella amerikanska företaget Standard

Commercial Corp. (nedan kallat SCC). Den resterande tredjedelen ägdes av styrelseordföranden i WWTE och två medlemmar av dennes familj.

4 Den 5 maj 1998 ökade TCLT sin andel i WWTE:s aktiekapital till 86,94 procent. Resterande aktier innehades av WWTE som egna aktier (9,73 procent) och av en privatperson (3,33 procent). I oktober 1998 köpte WWTE de privatägda aktierna och SCC fick en direkt ägarandel i WWTE på 0,04 procent. I maj 1999 ökade TCLT och SCC sina ägarandelar i WWTE till 89,64 procent respektive 0,05 procent. Resterande del innehades av WWTE som egna aktier.

5 SCC, SCTC och TCLT är sökande i detta mål. Nedan kallas den koncern där sökandena ingår Standardkoncernen.

6 Den 3 och 4 oktober 2001 företog Europeiska gemenskapernas kommission, på grundval av upplysningar om att beredningsföretagen och de spanska råtobaksproducenterna hade gjort sig skyldiga till överträdelser av artikel 81 EG, undersökningar enligt artikel 14 i rådets förordning nr 17 av den 6 februari 1962, första förordningen om tillämpning av artiklarna [81 EG] och [82 EG] (EGT 13, 1962, s. 204; svensk specialutgåva, område 8, volym 1, s. 8). Undersökningarna ägde rum i lokaler tillhörande tre av dessa beredningsföretag, nämligen Cetarsa, Agroexpansión och WWTE, samt även i lokaler tillhörande Asociación Nacional de Empresas Transformadoras de Tabaco (nedan kallad Anetab).

7 Kommissionen företog även undersökningar i lokaler tillhöriga Maison des métiers du tabac (Tobaksindustrins hus) och Fédération européenne des transformateurs de tabac (Europeiska sammanslutningen för tobaksberedningsföretag) den 3 oktober 2001 samt i lokaler tillhöriga Federación nacional de cultivadores de tabaco (nedan kallad FNCT) den 5 oktober 2001.

8 Under januari och februari 2002 inkom beredningsföretagen och Anetab med vissa upplysningar till kommissionen. Därefter begärde kommissionen vid flera tillfällen upplysningar av beredningsföretagen, Anetab och FNCT på grundval av artikel 11 i förordning nr 17. Kommissionen begärde även upplysningar av det spanska jordbruks-, fiske- och livsmedelsministeriet rörande den spanska lagstiftningen om jordbruksprodukter.

9 Den 11 december 2003 inledde kommissionen det förfarande som gett upphov till detta mål och utfärdade ett meddelande om invändningar som riktades till 20 företag och sammanslutningar, däribland de spanska beredningsföretagen, Anetab, FNCT, sökandena och Deltafina SpA. Deltafina är ett italienskt bolag vars huvudsakliga verksamhet är att utföra den första beredningen av råtobak i Italien och sälja bearbetad tobak. Deltafina tillhör samma koncern som Taes, i vilken det amerikanska bolaget Universal Corp. är yttersta moderbolag.

10 De aktuella företagen och sammanslutningarna fick tillgång till kommissionens utredningsakt i form av en kopia på cd-rom, som sändes till dem, och de inkom med skriftliga synpunkter till bemötande av de invändningar som kommissionen meddelat.

11 Ett muntligt hörande ägde rum den 29 mars 2004.

12 Efter samråd med rådgivande kommittén för kartell- och monopolfrågor och med beaktande av förhörsombudets slutrapport fattade kommissionen den 20 oktober 2004 beslut K(2004) 4030 slutlig om ett förfarande enligt artikel 81.1 [EG] (ärende COMP/C.38.238/B.2 – Råtobak – Spanien) (nedan kallat det angripna beslutet). En sammanfattning av beslutet publicerades i *Europeiska unionens officiella tidning* den 19 april 2007 (EUT L 102, s. 14).

2. *Det angripna beslutet*

13 Det angripna beslutet avser två horisontella karteller som bildades och genomfördes på den spanska marknaden för råtobak.

14 Den första kartellen, vilken omfattade beredningsföretagen och Deltafina, hade till syfte att varje år under perioden 1996–2001 fastställa (högsta) genomsnittliga leveranspriser för varje råtobakssort, oavsett kvalitet, och att fastställa hur stor kvantitet av varje råtobakssort som vart och ett av beredningsföretagen fick köpa hos producenterna (se, bland annat, skälen 74–76 och 276 i det angripna beslutet). Därutöver enades beredningsföretagen och Deltafina under perioden 1999–2001 om prisintervaller för de olika kvalitetsklasserna inom varje råtobakssort, vilka anges i de tabeller som bifogas ”odlingskontrakten”, och om ”övriga villkor”, det vill säga genomsnittliga minimipriser per producent och per producentsammanslutning (se, bland annat, skälen 77–83 och 276 i det angripna beslutet).

15 Nedan kommer den kartell som beskrivs i punkt 14 att kallas beredningsföretagens kartell.

16 Den andra kartellen som behandlas i det angripna beslutet omfattade de tre spanska jordbrukssammanslutningarna, det vill säga Asociación agraria de jóvenes agricultores (nedan kallad ASAJA), Unión de pequeños agricultores (nedan kallad UPA) och Coordinadora de organizaciones de agricultores y ganaderos (nedan kallad COAG), samt Confederación de cooperativas agrarias de España (nedan kallad CCAE). Denna kartell hade till syfte att varje år under perioden 1996–2001 fastställa prisintervaller för de olika kvalitetsklasserna inom varje råtobakssort, vilka anges i de tabeller som bifogas ”odlingskontrakten”, och ”övriga villkor” (se, bland annat, skälen 77–83 och 277 i det angripna beslutet).

17 Nedan kommer den kartell som beskrivs i punkt 16 att kallas producentföreträdarnas kartell.

18 I det angripna beslutet konstaterade kommissionen att var och en av dessa karteller utgör en enda, fortlöpande överträdelse av artikel 81.1 EG (se, bland annat, skälen 275–277 i det angripna beslutet).

19 I artikel 1 i det angripna beslutet lade kommissionen ansvaret för beredningsföretagens kartell på de spanska beredningsföretagen, Deltafina, Dimon Inc. (moderbolaget i den koncern där Agroexpansión ingår) och sökandena, medan ansvaret för producentföreträdarnas kartell lades på ASAJA, UPA, COAG och CCAE (nedan gemensamt kallade producentföreträdarna).

20 I artikel 2 i det angripna beslutet ålade kommissionen dessa företag och producentföreträdarna att omedelbart upphöra med de överträdelser som anges i artikel 1, om de inte redan hade gjort det, och att inte framdeles vidta några konkurrensbegränsande åtgärder som har samma eller liknande föremål eller verkan.

21 I artikel 3 i det angripna beslutet ålades följande böter:

— Deltafina: 11 880 000 euro,

— Cetarsa: 3 631 500 euro,

— WWTE: 1 822 500 euro,

— Agroexpansión: 2 592 000 euro,

— Taes: 108 000 euro,

— ASAJA: 1 000 euro,

— UPA: 1 000 euro,

— COAG: 1 000 euro,

— CCAE: 1 000 euro.

22 Det framgår även av artikel 3 i det angripna beslutet att sökandena är solidariskt betalningsansvariga för de böter som ålagts WWTE och att Dimon är solidariskt betalningsansvarig för de böter som ålagts Agroexpansión.

3. *Det angripna beslutets adressater*

23 I punkt 2.4 i det angripna beslutet tog kommissionen upp frågan om beslutets adressater (skälen 357–400 i det angripna beslutet).

24 Inledningsvis angav kommissionen att det är utrett att de spanska beredningsföretagen och Deltafina direkt deltog i beredningsföretagens kartell och att ASAJA, UPA, COAG och CCAE direkt deltog i producentföreträdarnas kartell. Var och en av dessa företag och sammanslutningar måste därför ”ta på sig ansvaret för överträdelsen och är följaktligen adressater för [det angripna beslutet]” (skälen 357 och 358 i det angripna beslutet). I skälen 359–369 i detta beslut prövade kommissionen särskilt Deltafinas roll i beredningsföretagens kartell.

25 Därefter prövade kommissionen frågan huruvida ett moderbolag kan hållas ansvarigt för dotterbolagets överträdelse och konstaterade att denna fråga i detta fall aktualiseras när det gäller tre bolag, nämligen Agroexpansión, WWTE och Taes (skälen 370–400 i det angripna beslutet).

26 I detta hänseende erinrade kommissionen om de principer som den anser tillämpliga på detta område (skälen 371–374 i det angripna beslutet).

27 Närmare bestämt angav kommissionen följande:

— För att ett moderbolag ska kunna hållas ansvarigt för dotterbolagets överträdelse måste det kunna konstateras att dotterbolaget ”inte självständigt bestämmer sitt

uppträdande på marknaden, utan i huvudsak tillämpar instruktioner som det får av moderföretaget" (domstolens dom av den 14 juli 1972 i mål 48/69, Imperial Chemical Industries mot kommissionen, REG 1972, s. 619, punkterna 132 och 133; svensk specialutgåva, volym 2, s. 25).

— Enligt fast rättspraxis kan det, då det rör sig om ett helägt dotterbolag, med rätta anses att moderbolaget faktiskt utövar ett avgörande inflytande över dotterbolaget (domstolens dom av den 25 oktober 1983 i mål 107/82, AEG-Telefunken mot kommissionen, REG 1983, s. 3151, punkt 50, svensk specialutgåva, volym 7, s. 287, och av den 16 november 2000 i mål C-286/98 P, Stora Kopparbergs Bergslags mot kommissionen, REG 2000, s. I-9925, punkt 29, samt förstainstansrättens dom av den 20 april 1999 i de förenade målen T-305/94–T-307/94, T-313/94–T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 och T-335/94, Limburgse Vinyl Maatschappij m.fl. mot kommissionen, REG 1999, s. II-931 (nedan kallade PVC II), punkterna 961 och 984).

— Detta antagande kan vinna stöd i de "särskilda omständigheter som gör sig gällande i vissa ärenden".

— När det gäller dotterbolag som inte är helägda kan, enligt domstolen, ett moderbolag antas utöva inflytande över dotterbolagets affärspolicy när det innehar största delen av aktiekapitalet i dotterbolaget vid tidpunkten för överträdelsen (domen i det ovannämnda målet Imperial Chemical Industries mot kommissionen, punkt 136) eller när det "fortlöpande" mottar upplysningar om dotterbolagets beteende och direkt styr dess agerande (domen i det ovannämnda målet AEG-Telefunken mot kommissionen, punkt 52).

— Enligt fast rättspraxis ska begreppet företag inom konkurrensrätten förstås som en ekonomisk enhet med avseende på syftet med den aktuella samverkan, även om enheten i juridisk mening består av flera fysiska eller juridiska personer (förstainstansrättens dom av den 20 mars 2002 i mål T-9/99, HFB m.fl. mot

kommissionen, REG 2002, s. II-1487, punkt 66, vilken hänvisar till domstolens dom av den 12 juli 1984 i mål 170/83, Hydrotherm Gerätebau, REG 1984, s. 2999, punkt 11).

28 Innan kommissionen företog en mer ingående prövning av situationen avseende Agroexpansión och WWTE angav den, i skäl 375 i det angripna beslutet, följande:

”I förevarande fall kontrolleras tre av de fyra spanska beredningsföretagen för råtobak (till 100 procent eller 90 procent) av amerikanska multinationella företag. Dessutom föreligger andra faktiska omständigheter som stöder antagandet att Agroexpansións och WWTE:s moderbolag ska hållas ansvariga för respektive dotterbolags handlande. Om så är fallet ska de två bolagen – moderbolaget och dess dotterbolag – anses solidariskt ansvariga för de överträdelser som konstaterats i [det angripna] beslutet.”

29 I skäl 376 i det angripna beslutet tillade kommissionen följande:

”Däremot har det, efter det att meddelandet om invändningar sändes och efter det att parterna hördes muntligen, framkommit att det saknas stöd i handlingarna i ärendet för att dra en liknande slutsats beträffande de ägarandelar Universal… och Universal Leaf [Tobacco Co. Inc.] har i Taes och Deltafina. Utöver det faktum att moderbolagen och deras dotterbolag är närstående bolag finns det i själva verket inga uppgifter i handlingarna i ärendet som tyder på att Universal … och Universal Leaf verkligen var delaktiga i det händelseförlopp som prövats i [det angripna] beslutet. Ett beslut i detta ärende kan därmed inte riktas till nämnda bolag. Detsamma gör sig i än högre grad gällande för Intabex [Netherlands BV], eftersom detta bolags hundraprocentiga ägande i Agroexpansión var rent finansiellt.”

30 I skälen 377–386 i det angripna beslutet företog kommissionen en prövning av situationen avseende Agroexpansión. Kommissionen angav bland annat att detta bolag, sedan andra halvåret 1997, fullt ut har kontrollerats av Dimon, genom dess helägda dotterbolag Intabex Netherlands BV (nedan kallat Intabex). Enligt kommissionen kan det därmed antas att Dimon, i vart fall från denna tidpunkt, utövade ett avgörande inflytande över Agroexpansión. Kommissionen tillade att detta antagande stöds av övriga omständigheter i ärendet, vilka framgår av skälen 379 och 380 i det angripna beslutet. Dessutom bestred kommissionen vissa påståenden i Dimons svar på meddelandet om invändningar, särskilt påståendet att kommissionen hade åsidosatt icke-diskrimineringsprincipen då den höll Dimon ansvarigt för dotterbolagets överträdelse, trots att exempelvis moderbolaget för Cetarsa, det vill säga Sociedad estatal de participaciones industriales (nedan kallat Sepi), inte hade hållits ansvarigt för sitt dotterbolags överträdelse. Kommissionen motiverade denna särbehandling med att, i motsats till vad Dimon hade hävdat, ”handlingarna i ärendet inte innehåller någon direkt informationsutväxling mellan Cetarsa och Sepi om föremålet med det aktuella ärendet”, att ”Sepi, liksom Intabex i förhållande till Agroexpansión, förefaller ha ett huvudsakligen finansiellt ägande i Cetarsa”, att ”Cetarsa (i motsats till Agroexpansión) är det bolag i Sepikoncernen där all tobaksberedning äger rum och därmed i huvudsak drivs som en separat enhet” och, slutligen, att ”Cetarsa inte är ett helägt dotterbolag till Sepi” (skäl 384 i det angripna beslutet).

31 Mot bakgrund av vad som framgår i punkt 30 ovan fann kommissionen att Dimon ”ska hållas solidariskt ansvarigt tillsammans med Agroexpansión för sistnämnda bolags handlande, såsom det beskrivits i [det angripna] beslutet, för perioden från andra halvåret 1997 till den 10 augusti 2001” (skäl 386 i det angripna beslutet).

32 I skälen 387–400 i det angripna beslutet företog kommissionen en prövning av situationen avseende WWTE.

33 Kommissionen fann att prövningen skulle företas med utgångspunkt i två skilda perioder, varav den första sträcker sig från år 1995 till maj 1998 och den andra från maj 1998 till den dag då det angripna beslutet fattades.

34 När det gäller den första perioden konstaterade kommissionen inledningsvis, i skälen 388–390 i det angripna beslutet, följande:

— Två tredjedelar av WWTE:s kapital ägdes av SCC genom TCLT, som var ett dotterbolag till SCTC.

— Resterande del av WWTE:s kapital ägdes av tre privatpersoner, nämligen styrelseordföranden i WWTE och två medlemmar av dennes familj.

— Beslut av WWTE:s bolagsstämma var giltigt om det biträddes av aktieägare som företrädde minst 75 procent av aktiekapitalet.

— WWTE:s styrelse bestod av fyra ledamöter som utsågs av bolagsstämman.

— Två av styrelseledamöterna, häribland styrelseordföranden för WWTE som hade utslagsröst, företrädde minoritetsaktieägarna.

— En av de två andra styrelseledamöterna, V, var direktör i SCC och ansvarig för koncernens verksamhet i Europa.

— WWTE:s styrelse fattade beslut med enkel majoritet.

35 I skäl 391 i det angripna beslutet fann kommissionen, mot bakgrund av vad som ovan anförts, att SCC (genom TCLT) samt styrelseordföranden i WWTE och dennes familj gemensamt kontrollerade WWTE under den första perioden.

36 I samma skäl åberopade kommissionen därefter en rad omständigheter till styrkande av att SCC ”och/eller dess dotterbolag” under denna period faktiskt utövade ett inflytande över WWTE när det gällde dess verksamhet i Spanien.

37 Slutligen angav kommissionen, i skäl 392 i det angripna beslutet, att det med hänsyn till nämnda uppgifter ”måste antas att SCC mellan år 1996 och maj 1998, trots att bolaget genom sina dotterbolag TCLT och SCTC endast kontrollerade två tredjedelar av WWTE:s kapital, emellertid hade vidtagit vissa åtgärder som sammantaget gjorde det möjligt för SCC att hålla sig underrättad om dotterbolagets verksamhet i Spanien och följaktligen att faktiskt kontrollera sistnämnda bolags affärspolicy”.

38 När det gäller den andra perioden åberopade kommissionen, i skälen 393–398 i det angripna beslutet, en rad omständigheter till styrkande av att SCC, från och med maj 1998, antingen direkt eller genom SCTC och TCLT, ensamt kontrollerade WWTE och utövade ett avgörande inflytande över detta bolags affärspolicy. Dessa omständigheter är följande:

— I maj 1998 ökade TCLT sin ägarandel i WWTE:s kapital till 86,94 procent, varvid resterande aktier innehades av WWTE som egna aktier (9,73 procent) och av en privatperson (3,33 procent).

— I oktober 1998 köpte WWTE de privatägda aktierna och SCC fick en direkt ägarandel i WWTE på 0,04 procent.

— I maj 1999 ökade TCLT och SCC sina ägarandelar i WWTE:s kapital till 89,64 procent respektive 0,05 procent.

— Omröstningsreglerna för bolagsstämman i WWTE var oförändrade, varför SCC från maj 1998 kunde diktera bolagsstämmans beslut.

— De två ledamöterna i WWTE:s styrelse som företrädde minoritetsaktieägarna hade avgått och ersatts av två nya ledamöter som utsetts av bolagsstämman.

— Beslut som fattades av styrelsen i WWTE var, från maj 1998, giltiga om de biträddes av tre av de fyra ledamöterna.

— V medverkade, från år 1998, vid ingående av odlingsavtal mellan WWTE och producentsammanslutningarna.

— I WWTE:s ”arbetsordning avseende förfaranden och system för intern kontroll” från år 2000 (nedan kallad WWTE:s arbetsordning) nämns att ”styrelseordföranden, i förening med inköpschefen, är direkt ansvarig för [förfarandet för ingående av avtal], efter inhämtande av förhandsgodkännande från moderbolaget, som i mars månad varje år godkänner budgeten för verksamhetsåret”.

39 I skäl 399 i det angripna beslutet angav kommissionen att ”de argument som SCC framfört i sitt svar på meddelandet om invändningar inte föranleder någon annan bedömning i denna del”. Närmare bestämt anser kommissionen att ”den omständigheten att det spanska dotterbolaget har en lokal företagsledning inte kan anses vederlägga påståendet att SCC utövade ett avgörande inflytande över dotterbolaget”.

40 Mot bakgrund av ovanstående fann kommissionen, i skäl 400 i det angripna beslutet, att ”SCC och/eller dess dotterbolag SCTC och TCLT”, i vart fall från år 1996, utövade ett avgörande inflytande över WWTE:s affärspolicy, och att dessa bolag därmed skulle hållas solidariskt ansvariga för WWTE:s överträdelse och upptas som adressater för det angripna beslutet.

Förfarandet och parternas yrkanden

41 Sökandena har väckt förevarande talan genom ansökan som inkom till förstainstansrättens kansli den 21 januari 2005.

42 Samma dag väckte WWTE talan om nedsättning av de böter som detta bolag ålagts genom det angripna beslutet (mål T-37/05).

43 Den 22 januari 2005 väckte även Agroexpansión talan om nedsättning av de böter som det ålagts genom det angripna beslutet (mål T-38/05).

44 Den 28 januari 2005 väckte Dimon talan om, i första hand, delvis ogiltigförklaring av det angripna beslutet och, i andra hand, nedsättning av de böter som det ålagts genom detta beslut (mål T-41/05).

45 I en skrivelse som inkom till förstainstansrättens kansli den 1 augusti 2005 begärde sökandena att detta mål skulle förenas med målen T-37/05, T-38/05 och T-41/05.

46 Kommissionen angav, i en skrivelse som inkom till förstainstansrättens kansli den 7 september 2005, att den inte ansåg att en förening av de fyra målen skulle innebära någon påtaglig förbättring i processekonomiskt hänseende, och att den överlämnade till förstainstansrätten att avgöra om målen skulle förenas eller inte.

47 Förstainstansrätten avslog sökandenas begäran om att målen skulle förenas.

48 Mot bakgrund av referentens rapport beslutade förstainstansrätten (fjärde avdelningen) att inleda det muntliga förfarandet och anmodade, som en åtgärd för processledning enligt artikel 64 i dess rättegångsregler, kommissionen att förete en handling och att besvara vissa frågor. Kommissionen efterkom denna anmodan inom den föreskrivna fristen.

49 Parterna utvecklade sin talan och svarade på förstainstansrättens frågor vid förhandlingen den 17 juni 2009.

50 Sökandena har yrkat att tribunalen ska

— ogiltigförklara det angripna beslutet i den del det avser sökandena, och

— förplikta kommissionen att ersätta rättegångskostnaderna.

51 Kommissionen har yrkat att tribunalen ska

— ogilla talan, och

— förplikta sökandena att ersätta rättegångskostnaderna.

Rättslig bedömning

52 Sökandena har till stöd för sin talan anfört två grunder. Den första grunden består av två delar. Den första delen avser åsidosättande av artikel 81.1 EG och artikel 23.2 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 [EG] och 82 [EG] (EGT L 1, 2003, s. 1). Den andra delen, som sökandena har åberopat i andra hand, avser otillräcklig motivering. Den andra grunden avser åsidosättande av principen om likabehandling. Eftersom dessa två grunder hänger nära samman, ska de prövas i ett sammanhang.

1. *Parternas argument*

53 Sökandena har i den första grundens första del gjort gällande att kommissionen har åsidosatt artikel 81.1 EG och artikel 23.2 i förordning nr 1/2003 genom att den höll sökandena ansvariga för den överträdelse som begåtts av WWTE.

54 Sökandena har anfört följande. Enligt rättspraxis och kommissionens beslutspraxis finns det två villkor som båda ska vara uppfyllda för att ett bolag ska kunna hållas ansvarigt för ett annat bolags överträdelse. Det krävs inte bara att det förstnämnda bolaget ska kunna utöva ett avgörande inflytande över det andra bolaget, utan även att detta inflytande faktiskt har utövats.

55 När det gäller det första villkoret kunde TCLT, under perioden före maj 1998, inte utöva ett sådant avgörande inflytande över WWTE:s affärspolicy och inte styra bolaget på ett sådant sätt att det skulle berövas all faktisk självständighet när det gäller inriktningen på dess marknadsagerande. Kommissionen gjorde följaktligen en felaktig bedömning när den lade ansvaret för den överträdelse som WWTE hade begått under den aktuella perioden på TCLT och, i förlängningen, även på SCTC och SCC.

56 Till stöd för dessa påståenden åberopas bland annat att SCTC och SCC endast indirekt ägde WWTE, att WWTE kontrollerades gemensamt av TCLT samt WWTE:s styrelseordförande och dennes familj, och att de ”omständigheter” kommissionen hänvisar till i skäl 391 i det angripna beslutet inte visar att sökandena kunde utöva ett avgörande inflytande över WWTE.

57 Med begreppet ”gemensam kontroll”, som används i rådets förordning (EG) nr 139/2004 av den 20 januari 2004 om kontroll av företagskoncentrationer (EUT L 24, s. 1), åsyftas inte möjligheten att utöva ett avgörande inflytande. I detta hänseende kan förordningen inte tillämpas analogt i förevarande fall. Även om det antas att förordningen kunde användas som vägledning i detta hänseende, är det begreppet ”ensam kontroll”, och inte ”gemensam kontroll”, som ska användas som definition för ”möjligheten att utöva ett avgörande inflytande över dotterbolagets affärspolicy”.

58 Det vitsordas att sökandena kunde utöva ett avgörande inflytande över WWTE under perioden efter maj 1998.

59 För uppfyllande av det andra villkoret krävs att moderbolaget direkt har instruerat dotterbolaget att begå överträdelsen eller att moderbolaget för egen del har varit direkt delaktigt i denna överträdelse. Till stöd härför åberopas bland annat kommissionens konstaterande i skäl 376 i det angripna beslutet att det, ”utöver det faktum att moderbolagen och deras dotterbolag är närstående bolag, [inte finns några uppgifter] i handlingarna i ärendet som tyder på att Universal … och Universal Leaf verkligen var delaktiga i det händelseförlopp som prövats i [det angripna] beslutet”.

60 Kommissionen har felaktigt påstått att det, för att det ska anses styrkt att moderbolaget faktiskt har utövat ett avgörande inflytande, är tillräckligt att visa att dotterbolaget inte helt självständigt kan fastlägga inriktningen på sitt marknadsagerande, varvid det inte krävs att det finns ett specifikt samband med överträdelsen. Detta påstående från kommissionen vinner inte stöd i den rättspraxis som kommissionen har åberopat. Nämnda inflytande måste dessutom avse ”den affärspolicy som har lett till överträdelsen”. I förevarande fall har överträdelsen emellertid begåtts på inköpsmarknaden för

råtobak, det vill säga på en marknad där WWTE kunde agera helt självständigt och som inte omfattades av bolagets ”affärs- eller försäljningspolicy”. I detta sammanhang kan det även ifrågasättas att den bevisning som har lagts till grund för kommissionens beslut endast avser finansiering och försäljning av tobak och inte inköp av råtobak.

61 Vidare kan det yttersta moderbolaget i en vertikalt integrerad koncern inte automatiskt hållas ansvarigt för ett dotterbolags överträdelse. Endast det moderbolag som har instruerat det aktuella dotterbolaget eller som i väsentlig utsträckning har styrt detta dotterbolags handlande kan åläggas ett sådant ansvar.

62 Det åligger kommissionen att styrka att sökandena instruerade WWTE. Det kan inte presumeras att ett bolag som har ett helägt dotterbolag faktiskt utövar ett avgörande inflytande över dotterbolagets affärspolicy. I det ovan i punkt 27 nämnda målet AEG-Telefunken mot kommissionen och i de ovan i punkt 27 nämnda förenade målen PVC II tillämpade gemenskapsdomstolen inte endast en sådan presumtion, utan företog en ingående prövning av frågan om moderbolagets delaktighet i överträdelsen.

63 I alla händelser åberopade kommissionen inte nämnda presumtion i meddelandet om invändningar och inte heller i det angripna beslutet. Följaktligen får kommissionen inte åberopa den för första gången i sitt svaromål. Dessutom framgår det av skälen 18 och 376 i det angripna beslutet att kommissionen, även i sådana fall som handlar om helägda dotterbolag, har att framlägga ytterligare bevisning för att kunna hålla moderbolaget ansvarigt för dotterbolagets handlande.

64 Det vidhålls att kommissionen måste visa att var och en av sökandena faktiskt har utövat ett avgörande inflytande över WWTE. Kommissionen saknar fog för påståendet att V ”var verksam på ledningsnivå i koncernen” i den mening som avses i punkt 37 i förstainstansrättens dom av den 20 mars 2002 i mål T-31/99, ABB Asea Brown Boveri mot kommissionen (REG 2002, s. II-1881). V har aldrig varit en chefsperson som utsetts av SCC och kan därför inte jämställas med de personer i ”den högsta ledningen” som avses i denna dom. V var inte heller ansvarig för Standardkoncernens verksamhet i en viss region eller ett visst land. Inte heller var V den person inom Standardkoncernen som ansvarade för den globala kommersiella ledningen av samtliga företag som var verksamma inom den aktuella branschen. V representerade Standard Commercial Tobacco Services Ltd (nedan kallat SCTL) i Europa, men hans behörighet grundade sig på hans ställning som styrelseledamot i de lokala dotterbolagen, däribland WWTE, och inte på något mandat som han fått av SCC. I V:s befattning ingick endast koordinering av försäljningen av bearbetad tobak genom Standardkoncernens internationella försäljningsnätverk.

65 När det gäller perioden före maj 1998 har kommissionen inte styrkt att någon av sökandena under denna period instruerade WWTE att bete sig på ett konkurrensbegränsande sätt. Det är särskilt de omständigheter som nämns i skäl 391 i det angripna beslutet som inte är tillräckligt beviskraftiga i detta hänseende.

66 I sistnämnda avseende har kommissionen inte åberopat någon bevisning och har inte heller framlagt någon argumentation gällande TCLT. TCLT är ett företag som inte bedriver någon egen verksamhet och vars ägande i WWTE är rent finansiellt.

67 V arbetade dessutom för SCTL och inte för SCC. Kommissionens påstående att V skulle ha haft det övergripande ansvaret för Standardkoncernens verksamhet i Europa och ha agerat som representant för SCC är mycket allmänt och därmed helt ogrundat. I vart fall kan dessa omständigheter inte läggas till grund för att SCTC direkt instruerade WWTE att bete sig på ett konkurrensbegränsande sätt.

68 Kommissionens påstående att V var ”ansvarig för kontakterna mellan WWTE och dess moderbolag” (skäl 391 i det angripna beslutet) är likaså mycket allmänt och därmed helt ogrundat. Kommissionen har inte visat att det ingick i dessa ”kontakter ”att instruera WWTE.

69 Vidare hänvisas i protokollet från WWTE:s styrelsemöte den 25 och 26 mars 1996, vilket nämns i skäl 391 i det angripna beslutet, endast till SCTC. Därmed kan kommissionens argumentation i denna del inte avse SCC och TCLT. Enligt SCTC framgår det inte av detta protokoll att SCTC instruerade WWTE att bete sig på ett konkurrensbegränsande sätt. Det var endast i frågor som låg utanför verksamhetsområdet inköp av råtobak som SCTC konsulterades och skulle komma med sitt godkännande, bland annat frågor om försäljning av bearbetad tobak och om extraordinära utgifter.

70 Dessutom har kommissionen, enligt TCLT, inte påstått att TCLT åsyftades i något av de telefaxmeddelanden som nämns i skäl 391 i det angripna beslutet. Enligt SCC skickades dessa telefaxmeddelanden till en anställd i ett SCTC närstående bolag och inte till SCC. Det förhållandet att namnet ”Standard Commercial UK” nämns i vissa av dessa telefaxmeddelanden beror på ett misstag från avsändarens sida, eftersom SCC inte fanns representerat i Förenade kungariket. Omnämnandet av V som direktör i

SCC i SCC:s årsredovisning är likaså felaktigt. Enligt SCTC framgår endast av de aktuella telefaxmeddelandena att det är möjligt att V hade fått kännedom om WWTE:s handlande. Härav kan det inte dras slutsatsen att SCTC instruerade WWTE att bete sig på ett konkurrensbegränsande sätt.

71 När det gäller perioden efter maj 1998 har kommissionen inte styrkt att någon av sökandena under denna period instruerade WWTE att bete sig på ett konkurrensbegränsande sätt.

72 De påståenden som görs i skälen 396 och 398 i det angripna beslutet avser i detta avseende endast SCTC.

73 Vidare ifrågasätts kommissionens påståenden i skäl 398 och i fotnot 313 i det angripna beslutet. De ”långfristiga spanska leveransavtal” som nämns i denna fotnot har inget samband med de aktuella överträdelserna, och kan därmed inte styrka att någon av sökandena instruerade WWTE att bete sig på ett konkurrensbegränsande sätt. Kommissionen kan inte heller med framgång åberopa WWTE:s arbetsordning. Denna arbetsordning bevisar inte att SCTC instruerade WWTE att överträda konkurrensreglerna. Vidare framgår av denna arbetsordning att ”SCTC lämnar sitt godkännande innan förfarandet för ingående av avtal inleds”, vilket i praktiken innebär att SCTC ”godkänner de tobakskvantiteter som ska köpas in i Spanien”. Detta godkännande ges inom ramen för godkännandet av den årliga budgeten och utgör inte en tillåtelse att köpa till ett bestämt pris eller att fastställa priset enligt en bestämd metod eller formel. Inom de kostnadsgränser som fastställts av SCTC ”kunde WWTE helt oavhängigt genomföra en självständig inköpspolicy”. Arbetsordningen är daterad år

2000 och kan därmed inte användas för att styrka att SCTC utövade ett avgörande inflytande över WWTE från och med maj 1998.

74 Sökandena har visat att WWTE agerade självständigt på marknaden och inte följde sökandenas instruktioner då överträdelsen av artikel 81.1 EG begicks.

75 Kommissionen har enligt sökandena inte bestritt att WWTE har en egen lokal företagsledning.

76 WWTE hade egna tillgångar och egna anställda.

77 SCTC deltog i marknadsföringen och försäljningen av bearbetad tobak, medan WWTE var ensamt ansvarigt för inköp av råtobak.

78 Standardkoncernen har en decentraliserad struktur och ”den spanska tobaksmarknaden endast utgör en helt obetydlig del av koncernens samlade verksamhetsområde”.

79 Såsom angetts i repliken hade TCLT endast finansiella tillgångar, bedrev ingen verksamhet och hade inga anställda. TCLT köpte endast ”i formell mening” bearbetad tobak av WWTE, ”för att en vinst skulle kunna redovisas i WWTE:s räkenskaper”.

SCTC hade inget som helst intresse av WWTE:s inköpsstrategi, vilken WWTE:s styrelseordförande i princip hade ensam behörighet att fastlägga.

80 Mot bakgrund av ovanstående har kommissionen inte styrkt att någon av sökandena instruerade WWTE att bete sig på ett konkurrensbegränsande sätt. Kommissionen har således tillämpat artikel 81.1 EG och artikel 23.2 i förordning nr 1/2003 på ett felaktigt sätt.

81 I den första grundens andra del har sökandena i andra hand gjort gällande att kommissionen har åsidosatt artikel 253 EG, eftersom bedömningen att sökandena ska hållas solidariskt ansvariga för WWTE:s beteende är otillräckligt motiverad.

82 När det gäller den andra grunden har sökandena anfört följande. Kommissionen använde två olika kriterier när den slog fast att Universal, Universal Leaf Tobacco Co. Inc. (nedan kallat Universal Leaf) och Sepi inte kunde hållas ansvariga för deras respektive dotterbolags överträdelse. Kommissionen prövade för det första huruvida det i handlingarna i ärendet fanns några ”uppgifter som tydde på att Universal och Universal Leaf verkligen var delaktiga i det händelseförlopp som prövats i [det angripna beslutet]” (skäl 376 i det angripna beslutet). För det andra prövade kommissionen huruvida handlingarna innehöll någon ”direkt informationsutväxling mellan Cetarsa och Sepi om föremålet med detta ärende” (skäl 384 i det angripna beslutet).

83 Kommissionen har emellertid inte visat att SCC, SCTC och TCLT verkligen deltog i den överträdelse som WWTE har begått. Den har inte heller visat att något av förstnämnda bolag och WWTE utväxlat information om föremålet med detta ärende.

84 Dessutom har kommissionen behandlat Intabex mer förmånligt än TCLT. Det ifrågasätts att TCLT, till skillnad från Intabex, har medtagits bland adressaterna till det angripna beslutet och hållits ansvarigt för WWTE:s överträdelse, trots att dess ägande i dotterbolaget är rent finansiellt, och att kommissionen inte har visat att TCLT verkligen var delaktigt i det händelseförlopp som WWTE klandrats för.

85 Den omständigheten att TCLT inte i sitt svar på meddelandet om invändningar nämnde att bolagets ägande i WWTE var rent finansiellt saknar relevans. Det ankommer på kommissionen att visa att TCLT kan hållas ansvarigt. Härutöver kan kommissionen inte med framgång hävda att TCLT var WWTE:s största kund från år 1996 till år 1999. För det första gjordes inköpen nämligen endast av skatteskäl och TCLT mottog i praktiken inga tobaksleveranser. För det andra gjorde kommissionen inte detta argument gällande i det angripna beslutet.

86 Det ska betonas att sökandena inte till sin egen förmån åberopar en rättsstridig åtgärd som gynnat tredje man. Det påstås närmare bestämt inte att kommissionen felaktigt har underlåtit att hålla Universal, Universal Leaf, Sepi och Intabex ansvariga eller att rikta det angripna beslutet till dessa bolag. Det görs däremot gällande att kommissionen, för det fall den på grundval av ett bestämt kriterium anser att ett företag inte ska höra till adressaterna för det angripna beslutet, måste på ett icke diskriminerande sätt tillämpa samma kriterium på alla andra inblandade företag.

87 Kommissionen anser att talan inte kan bifallas på den första grunden.

88 Kommissionen delar sökandenas uppfattning att det, för att ett moderbolag ska kunna hållas ansvarigt för något av dess dotterbolags beteende, krävs dels att moderbolaget kan utöva ett avgörande inflytande över dotterbolagets kommersiella agerande, dels att detta inflytande faktiskt har utövats.

89 Med avseende på det första villkoret har kommissionen anfört följande. Lagstiftaren har definierat detta villkor tämligen precist i förordning nr 139/2004, närmare bestämt i artikel 3.2 och 3.3 i förordningen. Dessutom tillbakavisas sökandenas påstående att ett inflytande endast är ”avgörande” om det rör sig om ”ensam kontroll” (se punkt 57 ovan).

90 Med avseende på det andra villkoret i punkt 88 ovan har kommissionen anfört följande. Sökandenas påstående att det enligt detta villkor krävs att moderbolaget har instruerat sitt dotterbolag att överträda artikel 81 EG eller har varit direkt delaktigt i överträdelsen bestrids. När detta villkor definieras i rättspraxis hänvisas genomgående till det förhållandet att dotterbolaget inte självständigt har kunnat bestämma inriktningen på sitt marknadsagerande, varvid det inte krävs att det finns ett specifikt samband med överträdelsen.

91 Bland de bevis som kan styrka att ett moderbolag faktiskt kontrollerar ett dotterbolags affärspolicy återfinns det faktum att moderbolaget är representerat i nämnda dotterbolags styrelse. Vidare är det mindre troligt att ett dotterbolag är självständigt när det driver verksamhet på samma marknad som moderbolaget eller på en därmed sammanhängande marknad. Utöver dessa typfall finns det vissa specifika omständigheter som kan tjäna som stödbevisning för att moderbolaget är delaktigt i dess dotterbolags affärspolicy eller har vidtagit åtgärder som innebär att det kan övervaka dotterbolagets verksamhet.

92 Det framgår av rättspraxis att ett moderbolag till ett helägt dotterbolag presumeras ha utövat sitt inflytande över dotterbolaget. Moderbolaget kan bryta denna presumtion genom att förebringa bevisning för att dotterbolaget verkligen agerar självständigt på marknaden.

93 Ovannämnda presumtion är tillämplig såväl då moderbolaget har ett hundraprocentigt direkt ägande i dotterbolaget som då detta ägande endast är indirekt.

94 Beträffande förhållandena under perioden före maj 1998 har kommissionen anfört följande.

95 I skälen 388, 390 och 391 i det angripna beslutet har det styrkts att sökandena kunde utöva ett avgörande inflytande över WWTE under denna period.

96 I det angripna beslutet åberopas, i skäl 391, flera omständigheter som visar att WWTE:s moderbolag hade vidtagit lämpliga åtgärder för att faktiskt kunna utöva ett avgörande inflytande över dotterbolagets kommersiella agerande. Det förhållandet att moderbolaget i praktiken har utövat ett avgörande inflytande över dotterbolaget utgör det starkast vägande objektiva kriteriet för att fastställa att moderbolaget kunde utöva ett sådant inflytande.

97 När det gäller ovannämnda omständigheter ska inledningsvis V:s ställning och ansvar inom Standardkoncernen behandlas. Sökandena kan inte med framgång åberopa att

V inte var anställd i SCC, SCTC eller TCLT och inte heller innehade en ställning som ”corporate officer” i ett av dessa bolag. Det som är avgörande i detta hänseende är endast frågan huruvida han ”var verksam på ledningsnivå i koncernen” (domen i det ovan i punkt 64 nämnda målet ABB Asea Brown Boveri mot kommissionen, punkt 37).

98 Därutöver hänvisas till protokollet från styrelsemötet i WWTE den 25 och 26 mars 1996.

99 Den korrespondens som nämnts i skäl 391 i det angripna beslutet visar vidare att WWTE:s styrelseordförande höll V informerad inte bara om bolagets verksamhet vad avser inköp av tobak, utan även om de avtal om priser och kvantiteter som slutits med de andra beredningsföretagen.

100 Den omständigheten att TCLT är det enda bolag inom Standardkoncernen som har ett direkt ägande i WWTE hindrar inte att SCC och SCTC utövar ett avgörande inflytande över detta bolag. Flera omständigheter visar att det finns ett samband mellan WWTE och sökandena. I detta hänseende ska det bland annat nämnas att TCLT hade utsett två av de fyra styrelseledamöterna i WWTE och var WWTE:s största kund från år 1996 till år 1999, att SCTC är verksam inom sektorn för beredning och saluföring av tobak och sedan år 2000 är WWTE:s största kund, och att den direktör i SCC som är ansvarig för verksamheten inom den europeiska tobakssektorn är styrelseledamot i WWTE. Inom Standardkoncernen har varje bolag en bestämd roll. WWTE köper in råtobak i Spanien och bearbetar den. Den bearbetade tobaken köps sedan direkt av TCLT och SCTC. Dessa bolag saluför den bearbetade tobaken genom det försäljningsnätverk som uppbyggts av SCC, där den verksamhet som drivs av koncernens olika verksamma bolag samordnas.

101 Mot bakgrund av ovanstående har kommissionen konstaterat att den inte har gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning när den fann att WWTE och Standardkoncernen under perioden före maj 1998 utgjorde en och samma ekonomiska enhet och att sökandena skulle förklaras solidariskt betalningsansvariga för böterna.

102 Beträffande förhållandena under perioden efter maj 1998 har kommissionen anfört följande.

103 Sökandena har inte bestritt att de kunde utöva ett avgörande inflytande över WWTE under denna period.

104 Standardkoncernen har sedan maj 1998 ensam kontroll över WWTE och WWTE är sedan oktober 1998 ett helägt dotterbolag till denna koncern. Därmed kunde det rätteligen presumeras att sökandena utövade ett avgörande inflytande över dotterbolagets affärspolicy.

105 Sökandena har felaktigt påstått att denna presumtion inte åberopades av kommissionen i det angripna beslutet som grund för att hålla sökandena ansvariga för WWTE:s överträdelse. I synnerhet förkastas sökandenas tolkning av skäl 376 i det angripna beslutet (se punkt 59 ovan). Enligt denna tolkning framgår det av detta skäl och av skäl 18 i det angripna beslutet att ”anledningen till att kommissionen inte riktade [detta beslut] till Intabex och Universal var att de synpunkter dessa bolag lämnat som svar på meddelandet om invändningar och under det muntliga hörandet utgjorde tillräcklig grund för att bryta presumtionen för att bolag i kraft av sitt ägande i dotterbolag faktiskt utövar kontroll över dessa bolag”. Det ska preciseras att denna presumtion inte kunde tillämpas på Taes, eftersom dess moderbolag, det vill säga Universal och Universal Leaf, endast ägde 90 procent av dess kapital. När det gäller Deltafina, som

var ett helägt dotterbolag till Universal och Universal Leaf, lyckades sistnämnda bolag bryta presumtionen och sökandena har aldrig hävdat att det mot bakgrund av de omständigheter som framgår av handlingarna i ärendet kan anses visat att moderbolagen utövade ett avgörande inflytande över Deltafina.

106 Vidare åberopas i skälen 395–398 i det angripna beslutet ytterligare omständigheter som stöder uppfattningen att sökandena faktiskt utövade ett avgörande inflytande över WWTE:s affärspolicy.

107 Bland annat åberopas i detta hänseende vissa delar av en promemoria från SCTC:s direktion till V angående ”långfristiga spanska leveransavtal” (skäl 396 och fotnot 313 i det angripna beslutet).

108 Dessutom åberopas, i skäl 398 och fotnot 314 i det angripna beslutet, det förhållandet att WWTE:s årliga budget ska godkännas av dess styrelse ”med förbehåll för de ändringar som föreslås av moderbolaget”.

109 Vidare hänvisas till vad som anförts i skäl 398 i det angripna beslutet avseende WWTE:s arbetsordning. Det ska särskilt noteras att sökandena har vitsordat att SCTC skulle godkänna budgeten för inköp av tobak innan WWTE:s styrelseordförande kunde påbörja förfarandet för ingående av avtal.

110 I handlingarna i ärendet finns flera andra exempel som visar att sökandena utövade ett avgörande inflytande över WWTE.

111 Sökandena har, genom de omständigheter som åberopats i punkterna 75–79 ovan, inte styrkt att WWTE agerade självständigt på marknaden.

112 När det gäller den andra grunden har kommissionen bestritt att den har åsidosatt principen om likabehandling.

113 Kommissionen har i denna del anfört följande. Det framgår av rättspraxis att likabehandlingsprincipen ska tillämpas mot bakgrund av legalitetsprincipen, enligt vilken ingen till sin egen förmån kan åberopa en rättsstridig åtgärd som gynnat någon annan. Även om det visar sig att det angripna beslutet inte har riktats till vissa företag trots att dessa företag befann sig i en liknande situation som sökandena, saknar detta följaktligen betydelse för bedömningen av sökandenas ansvar.

114 Det görs vidare gällande att sökandena inte befann sig i samma situation som Universal, Universal Leaf och Sepi och att likabehandlingsprincipen därmed inte har åsidosatts i förevarande fall. Närmare bestämt saknades tillräckliga bevis för att Taes, Deltafina och Cetarsa inte agerade självständigt i kommersiellt hänseende i förhållande till deras respektive moderbolag. I denna del hänvisas till skälen 18, 375, 376, 384 och 385 i det angripna beslutet.

115 Meddelandet om invändningar ställdes inledningsvis inte bara till Taes och Deltafina, utan även till deras två moderbolag. I sitt svar på meddelandet om invändningar och under det muntliga hörandet framförde nämnda moderbolag emellertid så ”detaljerade och övertygande” argument att kommissionen kunde konstatera att de inte utgjorde en ekonomisk enhet tillsammans med Taes och Deltafina.

116 Den del av skäl 376 i det angripna beslutet som sökandena har åberopat (se punkterna 59 och 82 ovan) ska läsas ”mot bakgrund av skäl 18 och av beslutet i sin helhet”. Det påstås ingenstans i det angripna beslutet att det, för att ett moderbolag ska kunna hållas ansvarigt för en överträdelse som begåtts av dess dotterbolag, måste visas att moderbolaget ”verkligen var delaktigt” i överträdelsen. När det i skäl 376 i det angripna beslutet nämns att det inte förhöll sig på det sättet att Universal och Universal Leaf ”verkligen var delaktiga i det händelseförlopp som prövats i detta beslut”, hänförde sig kommissionen till det faktum att det ”saknas omständigheter som styrker att ett avgörande inflytande har utövats”. Sådana omständigheter föreligger däremot när det gäller sökandena.

117 Vad särskilt avser Deltafina menade kommissionen, i skäl 376 i det angripna beslutet, endast att Universal och Universal Leaf hade lagt fram argument som visade att deras dotterbolag var kommersiellt självständigt och att de därmed hade ”brutit presumtionen”. ”Lydelsen [i detta skäl] är möjligen inte tillfredsställande”, men kan inte ha gett sökandena anledning att anta att kommissionen endast hade kunnat hålla Universal och Universal Leaf ansvariga för Deltafinas handlande om det hade kunnat bevisas att de direkt hade deltagit i överträdelsen.

118 När förstainstansrätten, som en åtgärd för processledning (se punkt 48 ovan), gav kommissionen tillfälle att precisera de ”detaljerade och övertygande” argument som

nämnts i punkt 115 ovan, vitsordade kommissionen emellertid att beslutet att inte hålla Universal och Universal Leaf ansvariga för Deltafinas överträdelse, i motsättning till vad kommissionen angett i sina inlagor, inte grundade sig på att moderbolagen under det administrativa förfarandet hade lyckats bryta den presumtion som bygger på att Deltafina var ett helägt dotterbolag. Kommissionens uppfattning att det faktum att ett dotterbolag är helägt ”i sig” är tillräckligt för att det ska presumeras att moderbolaget faktiskt utövar ett avgörande inflytande över detta dotterbolag stöds numera av omfattande rättspraxis. När det angripna beslutet fattades var det emellertid kommissionens policy att ”tillämpa denna presumtion med försiktighet och att, i möjligaste mån, låta beslut om moderbolags ansvar vila på dubbla grunder och därmed dels tillämpa presumtionen avseende helägda dotterbolag, dels vederlägga alla försök att bryta presumtionen genom att med stödbevisning visa att ett avgörande inflytande faktiskt har utövats”. Eftersom det i handlingarna i ärendet saknades bevis för att Universal och Universal Leaf faktiskt hade utövat ett sådant inflytande över Deltafinas kommersiella agerande, beslutade kommissionen att inte hålla dessa bolag ansvariga för den överträdelse som begåtts av Deltafina. När det gäller Deltafina var kommissionen ännu mindre benägen att tillämpa nämnda presumtion, eftersom detta bolag inte var verksamt på marknaden för inköp och första beredning av råtobak i Spanien.

119 Vad avser Cetarsa ägs detta bolag av Sepi, ett statligt holdingbolag som omfattas av den pågående privatiseringen av statssubventionerade industriföretag i Spanien. Sepi lyder under den spanska ekonomi- och finansministern. I handlingarna i ärendet saknas uppgifter som tyder på att Cetarsa inte kunde agera helt självständigt i kommersiellt hänseende. I detta hänseende hänvisas till vad som anförts i skäl 384 i det angripna beslutet (se punkt 30 ovan). Sistnämnda skäl ska inte tolkas så, att anledningen till att Sepi inte hölls ansvarig för Cetarsas agerande var att det saknades bevis för att en direkt informationsutväxling hade ägt rum mellan dessa båda bolag. I detta

skäl bemöts de argument som Dimon framfört under det administrativa förfarandet och kommissionen har därmed fokuserat på skillnaderna mellan detta bolag och Sepi.

120 Det görs även gällande att TCLT inte befann sig i samma situation som Intabex.

121 I det angripna beslutet fann kommissionen att Intabex, i sitt svar på meddelandet om invändningar, hade bevisat att det, med hänsyn till bolagets rent finansiella ägande i Agroexpansión, inte i någon utsträckning kunde utöva ett avgörande inflytande över sistnämnda bolag. TCLT framförde däremot, i sitt svar på meddelandet om invändningar, inte några argument i denna riktning. TCLT var under alla omständigheter WWTE:s största kund från år 1996 till år 1999 och befann sig därmed inte i samma situation som Intabex.

2. *Förstainstansrättens bedömning*

Inledande anmärkningar avseende frågan huruvida moderbolaget kan hållas ansvarigt för dotterbolagets överträdelse

122 Gemenskapens konkurrensrätt avser verksamheten i företag (domstolens dom av den 7 januari 2004 i de förenade målen C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P och C-219/00 P, Aalborg Portland m.fl. mot kommissionen, REG 2004, s. I-123, punkt 59). Begreppet företag omfattar varje enhet som bedriver ekonomisk verksamhet, oavsett enhetens rättsliga form och oavsett hur den finansieras

(domstolens dom av den 28 juni 2005 i de förenade målen C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P och C-213/02 P, Dansk Rørindustri m.fl. mot kommissionen, REG 2005, s. I-5425, punkt 112).

123 Av rättspraxis framgår även att begreppet företag i detta sammanhang ska förstås som en ekonomisk enhet, även om enheten i juridisk mening består av flera fysiska eller juridiska personer (domstolens dom av den 14 december 2006 i mål C-217/05, Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, REG 2006, s. I-11987, punkt 40, och förstainstansrättens dom av den 15 september 2005 i mål T-325/01, DaimlerChrysler mot kommissionen, REG 2005, s. II-3319, punkt 85).

124 Då en sådan ekonomisk enhet har överträtt konkurrensreglerna ska den, enligt principen om personligt ansvar, ansvara för överträdelsen (se, för ett liknande resonemang, domstolens dom av den 8 juli 1999 i mål C-49/92 P, kommissionen mot Anic Partecipazioni, REG 1999, s. I-4125, punkt 145, av den 16 november 2000 i mål C-279/98 P, Cascades mot kommissionen, REG 2000, s. I-9693, punkt 78, och av den 11 december 2007 i mål C-280/06, ETI m.fl., REG 2007, s. I-10893, punkt 39).

125 Överträdelsen av gemenskapens konkurrensrätt ska klart och tydligt tillskrivas ett rättssubjekt som kan åläggas böter. Det är nödvändigt för tillämpningen och verkställigheten av beslut som fattas av kommissionen inom konkurrensrätten att som beslutets adressat identifiera en enhet som är ett rättssubjekt (se, för ett liknande resonemang, domen i de ovan i punkt 27 nämnda förenade målen PVC II, punkt 978).

126 Enligt fast rättspraxis kan ett moderbolag hållas ansvarigt för dotterbolagets beteende särskilt då dotterbolaget, trots att det är ett fristående rättssubjekt, inte självständigt bestämmer sitt marknadsbeteende, utan i huvudsak följer instruktioner som det får av moderbolaget (domstolens dom i det ovan i punkt 27 nämnda målet Imperial Chemical Industries mot kommissionen, punkterna 132 och 133, av den 14 juli 1972 i mål 52/69, Geigy mot kommissionen, REG 1972, s. 787, punkt 44, och av den

21 februari 1973 i mål 6/72, Europemballage och Continental Can mot kommissionen, REG 1973, s. 215, punkt 15, svensk specialutgåva, volym 2, s. 89), särskilt med hänsyn till de ekonomiska, organisatoriska och juridiska banden mellan dessa två juridiska enheter (se, analogt, domen i de ovan i punkt 122 nämnda förenade målen Dansk Rørindustri m.fl. mot kommissionen, punkt 117, och domen i det ovan i punkt 124 nämnda målet ETI m.fl., punkt 49).

127 I en sådan situation ingår moderbolaget och dess dotterbolag nämligen i samma ekonomiska enhet och utgör följaktligen ett och samma företag enligt den rättspraxis som nämnts i punkterna 122 och 123 ovan. Det är således varken det förhållandet att moderbolaget har anstiftat dotterbolaget till att begå en överträdelse eller, i ännu mindre grad, att moderbolaget varit delaktigt i denna överträdelse, som gör det möjligt för kommissionen att genom beslut påföra moderbolaget böter, utan det är det faktum att moderbolaget och dotterbolaget utgör ett och samma företag i den mening som avses i artikel 81 EG (förstainstansrättens dom av den 12 december 2007 i mål T-112/05, Akzo Nobel m.fl. mot kommissionen, REG 2007, s. II-5049, punkt 58).

128 Av rättspraxis framgår även att kommissionen inte kan nöja sig med att konstatera att moderbolaget kan utöva ett avgörande inflytande över dess dotterbolag. Kommissionen måste även pröva om ett sådant inflytande faktiskt har utövats (se, för ett liknande resonemang, domarna i de ovan i punkt 27 nämnda målen Imperial Chemical Industries mot kommissionen, punkt 137, och AEG-Telefunken mot kommissionen, punkt 50).

129 I det specifika fallet då ett moderbolags helägda dotterbolag har överträtt gemenskapens konkurrensregler kan detta moderbolag utöva ett avgörande inflytande över dotterbolaget (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovan i punkt 27 nämnda målet Imperial Chemical Industries mot kommissionen, punkterna 136 och 137), men det föreligger endast en presumtion för att moderbolaget faktiskt utövar ett avgörande inflytande över dotterbolaget (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovan i punkt 27 nämnda målet AEG-Telefunken mot kommissionen, punkt 50, och domen i de ovan i punkt 27 nämnda förenade målen PVC II, punkterna 961 och 984).

130 Under dessa omständigheter är det tillräckligt att kommissionen visar att ett dotterbolag är helägt för att moderbolaget ska presumeras utöva ett avgörande inflytande över dotterbolagets affärspolicy. Kommissionen kan då hålla moderbolaget solidariskt betalningsansvarigt för de böter som påförts dotterbolaget, förutsatt att moderbolaget, på vilket det ankommer att bryta presumtionen, inte kan bevisa att dotterbolaget agerar självständigt på marknaden (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovan i punkt 27 nämnda målet Stora Kopparbergs Bergslags mot kommissionen, punkt 29).

131 Domstolen berörde visserligen, i punkterna 28 och 29 i domen i det ovan i punkt 27 nämnda målet Stora Kopparbergs Bergslags mot kommissionen, förutom det förhållandet att dotterbolaget var helägt, även andra omständigheter, såsom att det var ostridigt att moderbolaget hade utövat inflytande över dotterbolagets affärspolicy och att de båda bolagen hade samma ombud under det administrativa förfarandet. Anledningen härtill var emellertid att domstolen önskade redogöra för samtliga omständigheter som förstainstansrätten hade lagt till grund för sitt resonemang, och inte att tillämpningen av den i punkt 129 ovan nämnda presumtionen var villkorad av att det förelåg ytterligare indicier för att moderbolaget faktiskt hade utövat inflytande över dotterbolaget (förstainstansrättens dom av den 8 oktober 2008 i mål T-69/04, Schunk och Schunk Kohlenstoff-Technik mot kommissionen, REG 2008, s. II-2567, punkt 57).

132 Slutligen ska det nämnas att den presumtion som gäller för moderbolag med helägda dotterbolag inte bara är tillämplig då det föreligger en direkt förbindelse mellan moderbolaget och dess dotterbolag, utan även då bolagen, som i förevarande fall, är indirekt förbundna genom ett mellanliggande dotterbolag.

De kriterier som kommissionen tillämpade i det angripna beslutet för att hålla ett moderbolag ansvarigt för en överträdelse som begåtts av dess dotterbolag

133 Som grund för att hålla ett moderbolag ansvarigt för en överträdelse som begåtts av dess dotterbolag och för att därmed uppta moderbolaget vid sidan av dotterbolaget som en av beslutets adressater och förklara det solidariskt betalningsansvarigt för de böter som dotterbolaget ålagts förde kommissionen, enligt vad som framgår av det angripna beslutet, följande resonemang.

134 Kommissionen utgick från att det är möjligt att hålla ett moderbolag ansvarigt för en sådan överträdelse när moderbolaget och dotterbolaget ingår i samma ekonomiska enhet och, följaktligen, utgör ett och samma företag i den mening som avses i artikel 81 EG (se skäl 374 i det angripna beslutet).

135 Kommissionens uppfattning att så var fallet med moderbolaget och dotterbolaget i detta fall grundades på det faktum att dotterbolaget inte självständigt betstämde sitt marknadsbeteende (se skäl 371 i det angripna beslutet), eftersom det förhållandet att dotterbolaget inte var självständigt i detta hänseende var en naturlig följd av att moderbolaget utövade ett ”avgörande inflytande” över dotterbolaget (se skälen 18, 372, 373, 378, 380, 381, 383, 391, 392, 397, 399, 400, 422 och 441 i det angripna beslutet).

136 I detta avseende fann kommissionen att den inte kunde nöja sig med att konstatera att moderbolaget kunde utöva ett avgörande inflytande över dess dotterbolag, utan att den även hade att visa att ett sådant inflytande faktiskt hade utövats (se, bland annat, skälen 18, 376, 384, 391, 392, 397, 399 och 400 i det angripna beslutet).

137 Det framgår bland annat av skäl 384 i det angripna beslutet att anledningen till att kommissionen inte fann anledning att hålla Sepi ansvarigt för den överträdelse som begåtts av dess dotterbolag Cetarsa, som Sepi trots allt ägde till nästan 80 procent, var att det i handlingarna i ärendet saknades bevis för att Cetarsa inte självständigt kunde bestämma sitt marknadsbeteende. I motsats till vad sökandena har anfört (se punkt 82 ovan), kan konstaterandet i samma skäl – nämligen att handlingarna i ärendet inte innehåller ”någon direkt informationsutväxling mellan Cetarsa och Sepi om föremålet med det aktuella ärendet” – inte tolkas så, att kommissionen endast på grund härav beslutade att inte tillskriva Sepi något ansvar. I själva verket ville kommissionen med detta konstaterande framför allt bemöta ett påstående som Dimon hade framfört i sitt svar på meddelandet om invändningar. Enligt detta påstående hade Dimon utsatts för en diskriminerande behandling i förhållande till Sepi, eftersom Sepi inte hade hållits ansvarigt för dess dotterbolags överträdelse, trots att Sepi, liksom Dimon, efter vad som påstått hade varit fullt informerat om de rättsstridiga åtgärderna i fråga. I skäl 384 i det angripna beslutet framförde kommissionen tre ytterligare överväganden i syfte att visa att Dimon inte befann sig i samma situation som Sepi och att beslutet att inte tillskriva Sepi något ansvar var berättigat.

138 Det framgår även av skäl 18 i det angripna beslutet att anledningen till att kommissionen varken höll Universal eller dess helägda dotterbolag Universal Leaf ansvarigt för den överträdelse som begåtts av Universal Leafs till 90 procent ägda dotterbolag Taes var att kommissionen inte kunde styrka att Universal och Universal Leaf faktiskt utövade ett avgörande inflytande över Taes.

139 Kommissionen hade för avsikt att tillämpa samma principer med avseende på sökandena för perioden före maj 1998. Inledningsvis bemödade sig kommissionen om att visa att sökandena kontrollerade WWTE tillsammans med WWTE:s styrelseordförande och två medlemmar av dennes familj, vilket skulle innebära att de kunde utöva

ett avgörande inflytande över detta bolag (se skälen 388–391 i det angripna beslutet). Därefter försökte kommissionen visa att sökandena faktiskt utövade ett sådant inflytande över WWTE (se skälen 391, 392 och 400 i det angripna beslutet).

140 Kommissionen har dessutom anfört att det, enligt rättspraxis, föreligger en presumtion för att ett moderbolag med ett helägt dotterbolag faktiskt utövar ett avgörande inflytande över detta dotterbolag (se skäl 372 i det angripna beslutet).

141 Kommissionen nöjde sig emellertid inte med att åberopa denna presumtion för att i detta fall hålla moderbolagen ansvariga för den överträdelse som begåtts av deras dotterbolag, utan valde att även åberopa omständigheter till styrkande av att dessa moderbolag faktiskt hade utövat ett avgörande inflytande över dotterbolaget och således att förstärka presumtionen (se, bland annat, skälen 372, 375, 376 och 378 i det angripna beslutet).

142 Således framgår det uttryckligen av skäl 18 i det angripna beslutet att anledningen till att kommissionen inte höll Deltafinas yttersta och mellankommande moderbolag, det vill säga Universal och Universal Leaf, ansvariga för deras dotterbolags överträdelse, trots att de kontrollerade dotterbolaget fullt ut, var att kommissionen inte kunde bevisa att de faktiskt hade utövat ett avgörande inflytande över Deltafina. Den del av skäl 376 i det angripna beslutet som sökandena har åberopat ska förstås på samma sätt (se punkterna 59 och 82 ovan). Trots att denna del visserligen är något otydligt skriven, kan den inte, om den läses tillsammans med skäl 18 och mot bakgrund av det angripna beslutet, tolkas så, att skälet till att kommissionen inte höll dessa moderbolag, eller något annat moderbolag, ansvariga var att de inte var delaktiga i överträdelsen.

143 På samma sätt framgår det uttryckligen i skäl 18 i det angripna beslutet att skälet till att kommissionen inte höll Agroexpansións mellankommande moderbolag Intabex ansvarigt för Agroexpansións överträdelse, trots att Intabex kontrollerade detta dotterbolag fullt ut, var att det saknades bevis för att Intabex faktiskt hade utövat ett avgörande inflytande över dotterbolaget, då Intabex ägande i dotterbolaget var rent finansiellt (se även skäl 376 i det angripna beslutet).

144 Däremot var det just det förhållandet att det fanns sådana bevis med avseende på Dimon, Agroexpansións yttersta moderbolag, jämte det faktum att Agroexpansión var Dimons helägda dotterbolag, som föranledde kommissionen att hålla moderbolaget Dimon ansvarigt för överträdelsen (se, bland annat, skälen 375 och 378–380 i det angripna beslutet).

145 Kommissionen hade för avsikt att anta samma inställning med avseende på sökandena för perioden från maj 1998 till den dag då det angripna beslutet fattades. Den nöjde sig således inte med att åberopa den presumtion som bygger på att WWTE var ett helägt – eller, under några få månader, ett i det närmaste helägt – dotterbolag till sökandena, som grund för att hålla sökandena ansvariga för WWTE:s överträdelse (se skälen 375 och 393 i det angripna beslutet). Kommissionen beaktade även vissa ytterligare omständigheter, som visade att sökandena faktiskt utövade ett avgörande inflytande över WWTE (se skälen 375, 396 och 398 i det angripna beslutet). Kommissionen har tillagt att de argument som SCC åberopade i sitt svar på meddelandet om invändningar till styrkande av att WWTE agerade självständigt på marknaden inte var övertygande (se skäl 399 i det angripna beslutet).

146 Kommissionen antog denna inställning, inte bara med avseende på de yttersta moderbolagen, utan även med avseende på de mellankommande moderbolagen, vilket framgår av prövningen avseende de mellankommande moderbolagen Universal Leaf, Intabex, SCTC och TCLT.

147 Kommissionen har slutligen, i sitt svar på en av de skriftliga frågor som tribunalen ställde samt även under förhandlingen, bekräftat att den i det angripna beslutet valde att inte nöja sig med att tillämpa presumtionen för att moderbolag med helägda dotterbolag kan hållas ansvariga för den överträdelse som begåtts av dessa dotterbolag, vilken avses i punkterna 129, 130 och 140 ovan, utan att även beakta ytterligare omständigheter som visar att ett avgörande inflytande faktiskt hade utövats. Kommissionen grundade i huvudsak sin inställning på att den, med hänsyn till gällande relevant rättspraxis vid den tidpunkt då det angripna beslutet fattades, av försiktighetsskäl fann det lämpligt att låta beslutet om moderbolagens ansvar vila på sådana ”dubbla grunder”.

Den första grundens andra del

148 Inledningsvis ska den första grundens andra del prövas, genom vilken sökandena har gjort gällande att kommissionen inte i tillräcklig utsträckning har motiverat sitt beslut att hålla sökandena ansvariga för WWTE:s konkurrensbegränsande beteende.

149 Enligt fast rättspraxis ska den motivering som krävs enligt artikel 253 EG vara anpassad till rättsaktens beskaffenhet. Av motiveringen ska klart och tydligt framgå hur den institution som har antagit rättsakten har resonerat, så att de som berörs därav kan få kännedom om skälen för den vidtagna åtgärden och så att behörig domstol ges möjlighet att utföra sin prövning. Frågan huruvida kravet på motivering är uppfyllt ska bedömas med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet, särskilt rättsaktens innehåll, de anförda skälen och det intresse av att få förklaringar som de vilka rättsakten är riktad till, eller andra personer som direkt eller personligen berörs av den, kan ha. Det krävs dock inte att alla relevanta faktiska och rättsliga omständigheter anges i motiveringen, eftersom bedömningen av om motiveringen av en rättsakt uppfyller kraven i artikel 253 EG inte ska ske endast utifrån rättsaktens ordalydelse utan även utifrån sammanhanget och samtliga rättsregler på det ifrågavarande området (se domstolens dom av den 2 april 1998 i mål C-367/95 P, kommissionen mot Sytraval

och Brink's France, REG 1998, s. I-1719, punkt 63 och där angiven rättspraxis, och förstainstansrättens dom av den 4 juli 2006 i mål T-304/02, Hoek Loos mot kommissionen, REG 2006, s. II-1887, punkt 58).

150 Likaså framgår det av fast rättspraxis att när ett beslut om tillämpning av artikel 81 EG rör flera adressater och berör frågan om vilka företag som ska göras ansvariga för överträdelsen, ska beslutet innehålla en tillräcklig motivering i förhållande till var och en av adressaterna, i synnerhet i förhållande till de adressater som enligt beslutet ska bära ansvaret för överträdelsen (förstainstansrättens dom av den 28 april 1994 i mål T-38/92, AWS Benelux mot kommissionen, REG 1994, s. II-211, punkt 26, och av den 27 september 2006 i mål T-330/01, Akzo Nobel mot kommissionen, REG 2006, s. II-3389, punkt 93).

151 I detta fall framgår det av sammanfattningen av den del av det angripna beslutet som avser de adressater som nämnts i punkterna 25–40 ovan, och av vad som anförts i punkterna 133–146 ovan, att kommissionen i nämnda beslut har lämnat en tillräcklig motivering av beslutet att hålla sökandena ansvariga för den överträdelse som WWTE begått. Kommissionen redogjorde således, med hänvisning till domstolens och förstainstansrättens praxis, för de principer den ämnade tillämpa för att definiera ovannämnda adressater. Vad särskilt avser sökandena fann kommissionen att prövningen skulle företas med utgångspunkt i två skilda perioder, varav den första sträcker sig från år 1995 till maj 1998 och den andra från maj 1998 till den dag då det angripna beslutet fattades. När det gäller den första perioden fann kommissionen, efter att ha slagit fast att WWTE kontrollerades gemensamt av sökandena och WWTE:s styrelseordförande jämte två medlemmar av dennes familj, att det mot bakgrund av de faktiska omständigheterna i ärendet var styrkt att sökandena faktiskt utövade ett avgörande inflytande över WWTE. Kommissionen redogjorde även för dessa faktiska omständigheter. När det gäller den andra perioden anförde kommissionen inledningsvis att WWTE i några månader var ett i det närmaste helägt dotterbolag och att det därefter var ett helägt dotterbolag till sökandena. Sökandena hade således ensam kontroll över WWTE. Kommissionen fann vidare styrkt att sökandena faktiskt hade utövat ett avgörande inflytande över WWTE:s affärspolicy. Kommissionen åberopade härvid inte bara den presumtion som gäller för moderbolag med helägda (eller i det närmaste helägda) dotterbolag, utan även vissa ytterligare omständigheter

som förstärkte denna presumtion. Slutligen fann kommissionen att inget av de argument som SCC hade framfört i sitt svar på meddelandet om invändningar föranledde någon annan bedömning.

152 Av detta följer att talan inte kan bifallas med stöd av den första grundens andra del.

Lagenligheten av den metod som kommissionen tillämpade samt den andra grunden

153 Tribunalen har att, mot bakgrund av artikel 81.1 EG och artikel 23.2 i förordning nr 1/2003, pröva lagenligheten av den metod som kommissionen i detta fall tillämpade för att avgöra om ett moderbolag kan hållas ansvarigt för en överträdelse som begåtts av dess dotterbolag, och som har beskrivits i punkterna 134–136, 140, 141 och 146 ovan.

154 I detta hänseende räcker det att konstatera att nämnda metod – utan att tribunalen härvid tar ställning till frågan om den har tillämpats på ett korrekt sätt i sökandenas fall, vilken ska prövas senare – är helt förenlig med de principer som slagits fast i rättspraxis på detta område, och som nämnts i punkterna 122–132 ovan.

155 När det gäller den specifika situationen att ett helägt dotterbolag har åsidosatt gemenskapens konkurrensregler, har kommissionen visserligen, av försiktighetsskäl, inte bara åberopat den presumtion som slagits fast i rättspraxis (se punkterna 129 och 130 ovan) till styrkande av att moderbolaget faktiskt utövar ett avgörande inflytande över dotterbolagets affärspolicy, utan den har även beaktat andra faktiska omständigheter som bekräftar att ett sådant inflytande faktiskt har utövats. Härigenom har kommissionen emellertid endast höjt beviskravet för att villkoret avseende faktiskt utövande av ett avgörande inflytande ska anses uppfyllt, samtidigt som den fullt ut har beaktat det grundläggande begreppet ekonomisk enhet, vilket bildar underlag för all rättspraxis avseende frågan om det ansvar för överträdelser som kan tillskrivas rättssubjekt som utgör ett och samma företag.

156 När kommissionen, i ett ärende som avser en överträdelse i vilken flera olika företag är inblandade, inom ramen för de principer som fastställts i rättspraxis tillämpar en bestämd metod för att avgöra huruvida såväl de dotterbolag som i praktiken har begått överträdelsen som deras moderbolag ska hållas ansvariga, måste den lägga samma kriterier till grund för bedömningen av alla dessa företag, om inte annat föranleds av särskilda omständigheter.

157 Kommissionen är nämligen skyldig att iaktta likabehandlingsprincipen. Denna princip innebär, enligt fast rättspraxis, att lika situationer inte får behandlas olika och att olika situationer inte får behandlas lika, såvida det inte finns sakliga skäl för en sådan behandling (domstolens dom av den 13 december 1984 i mål 106/83, Sermide, REG 1984, s. 4209, punkt 28, och förstainstansrättens dom av den 14 maj 1998 i mål T-311/94, BPB de Eendracht mot kommissionen, REG 1998, s. II-1129, punkt 309).

158 Det kan konstateras att kommissionen delar denna synpunkt. I skäl 384 i det angripna beslutet angav kommissionen att ”även om de specifika omständigheter som kan leda

till att ett moderbolag hålls ansvarigt för dotterbolagets handlande kan variera från ett fall till ett annat så är det inte fråga om ett åsidosättande av icke-diskrimineringsprincipen så länge ansvarsprinciperna tillämpas på ett konsekvent sätt”.

159 Det framgår av vad som anförts i punkterna 137–139 och 142–145 ovan att kommissionen i det angripna beslutet har tillämpat samma principer för alla berörda moderbolag vid bedömningen av huruvida dessa bolag skulle hållas ansvariga för de överträdelser som begåtts av deras dotterbolag. I motsats till vad sökandena har hävdat framgår det inte att kommissionen i detta hänseende har behandlat sökandenas situation och den situation som Universal, Universal Leaf, Sepi och Intabex befann sig i olika.

160 Talan kan således inte vinna bifall med stöd av den andra grunden avseende åsidosättande av likabehandlingsprincipen.

Huruvida sökandena och WWTE utgör en enda ekonomisk enhet

161 Därmed återstår att pröva huruvida kommissionen har tillämpat de kriterier som tribunalen redogjort för i punkterna 134–136, 140, 141 och 146 ovan på ett riktigt sätt avseende var och en av sökandena och således med rätta har kunnat konstatera att sökandena och WWTE utgör en enda ekonomisk enhet, och därmed ska hållas solidariskt ansvariga för såväl överträdelsen som betalningen av böterna, samt att de ska upptas som adressater för det angripna beslutet. I förekommande fall ska det därefter prövas om de omständigheter som sökandena åberopat, och som framgår av punkterna 74–79 ovan, stöder deras påstående att WWTE agerade självständigt på marknaden under den period då överträdelsen begicks.

162 Kommissionen har i det angripna beslutet med rätta företagit prövningen med utgångspunkt i två skilda perioder, varav den första perioden sträcker sig från den 13 mars 1996, startpunkten för beredningsföretagens kartell, till den 5 maj 1998 och den andra från den 5 maj 1998 till den dag då det angripna beslutet fattades.

Perioden från den 13 mars 1996 till den 5 maj 1998

163 Det är ostridigt i målet och det framgår av handlingarna – och särskilt av vad som angetts i skälen 388–390 i det angripna beslutet, vilka har återgetts i punkt 34 ovan – att WWTE, under perioden den 13 mars 1996 till och med den 4 maj 1998, kontrollerades gemensamt av SCC (genom TCLT och SCTC) och WWTE:s styrelseordförande jämte två medlemmar av dennes familj.

164 I motsats till vad sökandena har anfört är det i ett sådant fall inte på något sätt uteslutet att villkoret avseende möjligheten att utöva ett avgörande inflytande på dotterbolaget (se punkt 128 ovan) är uppfyllt. För att så ska vara fallet krävs inte att moderbolaget ensamt kontrollerar dotterbolaget.

165 När ett företag kontrolleras av två eller flera andra företag eller personer gemensamt har dessa företag eller personer per definition möjlighet att utöva ett avgörande inflytande över förstnämnda företag. Detta räcker emellertid inte för att de ska kunna hållas ansvariga för en överträdelse av konkurrensreglerna som begåtts av det företag som de gemensamt kontrollerar. För att ansvar ska kunna åläggas krävs dessut-

om att villkoret att det avgörande inflytandet faktiskt ska ha utövats är uppfyllt (se punkt 128 ovan). Om så är fallet kan de företag eller personer som har gemensam kontroll hållas ansvariga för dotterbolagets överträdelse. Detta framgår av förstainstansrättens dom av den 27 september 2006 i mål T-314/01, Avebe mot kommissionen (REG 2006, s. II-3085). I denna dom fann förstainstansrätten att kommissionen med rätta hade beslutat att hålla två företag, som ägde 50 procent vardera i ett dotterbolag och som gemensamt kontrollerade detta bolags affärsverksamhet, ansvariga för dotterbolagets överträdelse. Om det skulle visa sig att det i praktiken endast är ett av de företag eller en av de personer som har gemensam kontroll som utövar ett avgörande inflytande över dotterbolaget, eller om det skulle anses motiverat av andra särskilda omständigheter, kan kommissionen endast hålla denna person eller detta företag solidariskt ansvarig/ansvarigt för den överträdelse som begåtts av dotterbolaget.

166 Om det i detta fall skulle anses utrett att sökandena, under perioden från den 13 mars 1996 till och med den 4 maj 1998, faktiskt utövade ett avgörande inflytande över WWTE innebär detta, som kommissionen har anfört i sina inlagor, under alla omständigheter nödvändigtvis att sökandena kunde utöva ett sådant inflytande.

167 Den viktigaste frågan att besvara är således frågan huruvida de omständigheter som kommissionen åberopat i det angripna beslutet visar att sökandena, under den aktuella perioden, faktiskt utövade ett sådant inflytande.

168 Tribunalen godtar inte det argument som ligger till grund för en stor del av sökandenas resonemang, och som består i att kommissionen varken har bevisat att sökandena instruerade WWTE att begå överträdelsen eller att de var direkt delaktiga i denna överträdelse.

169 Såsom redan har angetts i punkt 127 ovan är det nämligen inte det förhållandet att moderbolaget har anstiftat dotterbolaget till att begå en överträdelse eller, i ännu mindre grad, att moderbolaget varit delaktigt i överträdelsen, som gör det möjligt för kommissionen att genom beslut påföra moderbolaget böter, utan det är det faktum att moderbolaget och dotterbolaget utgör ett enda företag i den mening som avses i artikel 81 EG. Av de skäl som redovisats i punkt 142 ovan föranleder den del av skäl 376 i det angripna beslutet som sökandena åberopat inte någon annan bedömning (se punkterna 59 och 82 ovan).

170 Tribunalen kan inte heller godta sökandenas argument att det avgörande inflytande som ett moderbolag ska utöva för att kunna hållas ansvarigt för en överträdelse som begåtts av dess dotterbolag måste avse sådan verksamhet som kan hänföras till dotterbolagets affärspolicy i egentlig mening, och som dessutom har ett direkt samband med nämnda överträdelse, i detta fall inköp av råtobak (se punkterna 60, 69, 73 och 77 ovan).

171 För att avgöra om ett dotterbolag självständigt bestämmer sitt marknadsbeteende ska nämligen, såsom redan har angetts i punkt 126 ovan, samtliga relevanta omständigheter som rör de ekonomiska, organisatoriska och juridiska banden mellan dotterbolaget och dess moderbolag beaktas. Dessa omständigheter kan variera från ett fall till ett annat och kan därmed inte bli föremål för någon uttömmande uppräkning.

172 De omständigheter som kommissionen i det angripna beslutet lade till grund för sitt konstaterande att sökandena, under den aktuella perioden, faktiskt utövade ett avgörande inflytande över WWTE:s marknadsbeteende framgår av skäl 391 i detta beslut och kan indelas i tre olika kategorier.

– V:s befattning inom Standardkoncernen

173 Kommissionen har åberopat vissa omständigheter som rör V:s befattning inom Standardkoncernen.

174 Såsom sökandena anförde i sitt svar på kommissionens begäran om upplysningar under det administrativa förfarandet och sedermera har vidhållit i sina inlagor var V, åtminstone från det att överträdelsen påbörjades, en av fyra ledamöter i WWTE:s styrelse. I samma svar förklarade sökandena att V, vid flera tillfällen under perioden efter den 30 september 1989, även hade varit styrelseledamot i fyra andra dotterbolag i Standardkoncernen, som var etablerade i Italien och Grekland. Dessa uppgifter stämmer helt överens med vad sökandena anförde i sitt svar på meddelandet om invändningar och i sin replik, det vill säga att V hade en ”ställning som koncernens representant i Europa”, vilket innebar att han ingick i styrelsen i de olika dotterbolagen och hade ansvaret i Europa för ”koordineringen av försäljningen av bearbetad tobak genom SCC:s internationella försäljningsnätverk”.

175 Sökandena har inte bestritt kommissionens påstående i skäl 391 i det angripna beslutet att V hade ett ”övergripande ansvar för [Standard]koncernens verksamhet i Europa”. De har endast gjort gällande att det inte är möjligt att jämföra V med de personer i ledande ställning som avses i förstainstansrättens dom i det ovan i punkt 64 nämnda målet ABB Asea Brown Boveri mot kommissionen, och att kommissionen därmed inte kan åberopa sig på denna dom, samt att det är fråga om ett mycket allmänt påstående som inte visar att SCTC skulle ha instruerat WWTE att bete sig på ett konkurrensbegränsande sätt. Dessutom har sökandena själva i ansökan refererat till V som den ”direktör som ansvarade för koncernens verksamhet i Europa”.

176 Sökandena har i sina inlagor inte heller bestritt kommissionens påstående i skäl 391 i det angripna beslutet att V uppträdde som representant för SCC och var ”ansvarig för kontakterna mellan WWTE och dess moderbolag”. Även här har sökandena nöjt sig med att hävda att det är fråga om ett mycket allmänt påstående som inte visar att sökandena skulle ha instruerat WWTE att bete sig på ett konkurrensbegränsande sätt.

177 V var visserligen inte anställd hos någon av sökandena, utan hos SCTL, ett helägt dotterbolag till SCTC, och han var inte upptagen på den lista över ”corporate directors” eller ”corporate officers” i SCC som SCC ingav till kommissionen under det administrativa förfarandet. Icke desto mindre hade V en mycket hög befattning och ett mycket stort ansvar inom Standardkoncernen, särskilt eftersom han var verksam inom ett av koncernens två huvudsakliga verksamhetsområden och över hela Europa.

178 V:s viktiga roll inom Standardkoncernen stöds även av det faktum att V, i SCC:s årsredovisningar för åren 1999–2001, angavs vara ”direktör och regionchef – Europa” inom SCC:s tobaksenhet. Sökandenas påstående att denna befattning inte existerade i praktiken och endast hade tilldelats V för att förbättra dennes anseende framstår som föga trovärdigt.

179 Mot bakgrund av ovanstående kan V rimligen anses ha varit en del av Standardkoncernens ledning. Kommissionen har därför gjort en riktig bedömning när den fann att det fanns en direkt förbindelse mellan koncernens yttersta moderbolag SCC och V.

180 Detta förhållande, jämte det faktum att V var en av WWTE:s fyra styrelseledamöter, utgör ett starkt indicium på att SCC faktiskt utövade ett avgörande inflytande över WWTE:s marknadsbeteende.

– Protokollet från styrelsemötet i WWTE den 25 och 26 mars 1996

181 Kommissionen har även åberopat protokollet från styrelsemötet i WWTE den 25 och 26 mars 1996, vilket är avfattat på såväl spanska som engelska.

182 Det framgår på vissa ställen i punkt 2 i protokollet, som återfinns under rubriken ”Förfarandet vid styrelsemöten”, att de två styrelseledamöter i WWTE som utsetts av Standardkoncernen, under styrelsemötet insisterade på att WWTE inte kunde agera oberoende av SCTC. V förklarade således att WWTE visserligen var ”ett självständigt bolag/en självständig enhet”, men att bolaget även var ”ett dotterbolag till SCTC” och följaktligen måste ”respektera SCTC:s bolagskultur”. C framhävde att ”även om alla styrelseledamöter [i WWTE hade] befogenheter och ansvar så [kunde] de inte fritt fatta alla typer av beslut, utan [var] i många fall [tvungna att] konsultera högre instanser inom SCTC”.

183 På andra ställen i protokollet framgår att WWTE var tvunget att konsultera SCTC eller inhämta förhandsgodkännande från detta bolag avseende en rad frågor och utgifter.

184 I punkt 3, som återfinns under rubriken ”Försäljningsförfaranden”, anges följande. ”Tobak får inte exporteras utan att det bifogas ett dokument med dubbla underskrifter. Formatet på detta dokument kommer att fastställas efter besöket [av F, en av de personer som inbjudits till det aktuella styrelsemötet i WWTE,] i Godalming [SCTC:s säte i Förenade kungariket] denna vecka. Detta formulär ska vara vederbörligen ifyllt av [D, en av styrelseledamöterna i WWTE] efter att alla relevanta uppgifter har kontrollerats av [A] i Godalming.”

185 I punkt 3 anges vidare, vad avser långfristig finansiering, följande. ”Vi är för närvarande handlingsförlamade, eftersom vi enligt de instruktioner vi fått från SCTC inte kan belåna tillgångarna.” Dessutom anges att F ska komma till Godalming för att ta upp denna fråga med bland annat M. Det ska noteras att M, under den period då överträdelsen pågick, var direktör i SCC och en av bolagets ”corporate officers” samt tillika dess kassör.

186 I en tabell som återfinns i punkt 10 i protokollet uppräknas en rad investeringsprojekt för vilka ”SCTC:s slutliga godkännande” krävs. När det gäller det viktigaste projektet, byggandet av en ny lagerlokal, uppgav V och M att ”det skulle kunna bli mycket svårt att utverka SCTC:s godkännande av dessa utgifter under nästa verksamhetsår”. I punkt 10 anges även att en investering i en flyttning av ”svängtappar” från ett bearbetningsställe till ett annat ”högst sannolikt skulle komma att godkännas snabbt av SCTC, med beaktande av det omedelbara behovet av detta projekt”.

187 De omständigheter som nämnts i punkterna 182–186 ovan utgör starka indicier på att SCTC faktiskt utövade ett avgörande inflytande över WWTE:s marknadsbeteende. Sökandenas påstående att SCTC endast konsulterades och behövde ge sitt godkännande i frågor som låg utanför verksamhetsområdet inköp av råtobak (såsom bland annat försäljning av bearbetad tobak) är, mot bakgrund av vad som anförts i punkterna 170–171 ovan, utan betydelse. Sökandenas påstående att SCTC:s förhandsgodkännande endast krävdes med avseende på extraordinära utgifter saknar stöd i de faktiska omständigheterna, eftersom tabellen i punkt 10 i protokollet innehåller investeringsprojekt som kostar mellan 1 220 och 1 056 911 US-dollar (USD). Vissa utgiftsposter i tabellen är så låga som 4 800, 5 600 och 6 504 USD.

188 Den bedömning som gjorts i punkt 187 ovan stöds av andra uppgifter i det aktuella protokollet. Det framgår således i punkt 4 i protokollet att de ordningsregler som

gällde för SCTC:s anställda även skulle gälla för WWTE:s anställda. Därför beslutades, efter vissa invändningar från WWTE:s styrelseordförande, att ordningsreglerna skulle översättas från engelska till spanska. Vidare framgår det av punkt 7 i protokollet att styrelsen i WWTE hade företagit en genomgång av SCTC:s ekonomiska och kommersiella ställning.

189 Det framgår vidare av det aktuella protokollet att styrelsen i WWTE hade lagt strategin för inköp av råtobak från 1996 års skörd i Spanien. I detta sammanhang omtalades uttryckligen mötet i beredningsföretagens kartell den 13 mars 1996 i Madrid enligt följande:

”För några dagar sedan hölls ett möte i Madrid mellan alla inköpsföretag för att försöka nå enighet om en strategi för och ingå ett antal avtal om [1996 års] skörd. Eftersom stämningen var mycket spänd ingicks endast följande muntliga avtal:

1. minimipris på 3 [spanska pesetas (ESP)]/kg för FCV [flue cured Virginia],

2. varje företags målsättning med avseende på genomsnittspriser avslöjades.

Tyvärr kom inget avtal till stånd om fördelningen av den spanska tobaken mellan de fyra inköpsföretagen.”

190 Det framgår således att de representanter för Standardkoncernen som satt i WWTE:s styrelse kände till de åtgärder som vidtogs i beredningsföretagens kartell. Dessutom framgår det av andra handlingar i kommissionens akt att V, inte bara genom styrelsemöten i WWTE, utan även på ett personligt plan, hade fått kännedom om vissa aspekter av denna kartell, vilket tribunalen närmare kommer att redogöra för i punkterna 192 och 193 nedan. Det är ostridigt mellan parterna att nämnda representanter aldrig har opponerat sig mot dessa åtgärder och att SCC inte har vidtagit några åtgärder för att hindra WWTE från att fortsatt ta del i överträdelsen, trots att detta beteende innebär en risk för rättsliga åtgärder eller utomobligatoriska skadeståndskrav. Kommissionen hade fog för sin slutsats att SCC underförstått hade godkänt deltagandet i överträdelsen och ansåg med rätta att detta beteende utgjorde ytterligare ett indicium på att SCC utövade ett avgörande inflytande över WWTE.

– Telefaxmeddelandena från WWTE:s styrelseordförande till V

191 Kommissionen har även åberopat fyra telefaxmeddelanden från WWTE:s styrelseordförande S till V.

192 Det första av dessa telefaxmeddelanden är daterat den 28 oktober 1996, sänt till SCTC och ställt till V. S upplyste i detta meddelande V om bland annat resultatet av tobaksinköpen under verksamhetsåret 1996 och de genomsnittspriser som vart och ett av de spanska beredningsföretagen hade betalat. V mottog således närmare upplysningar om vissa aspekter av beredningsföretagens kartell. Det andra telefaxmeddelandet är daterat den 6 oktober 1997 och sänt till ”Standard Commercial – UK”. Den avsedda mottagaren är med största sannolikhet SCTC, som bedrev verksamhet i Förenade kungariket (se punkt 184 ovan) och var moderbolag till det bolag där V var anställd (se punkt 177 ovan). I detta meddelande lämnade S detaljerade upplysningar om ett möte som hade hållits mellan WWTE, Cetarsa och Agroexpansión i slutet av

september 1997, under vilket bolagen hade kommit överens om att utväxla information om inköpspriser på och inköpskvantiteter av råtobak. Det tredje telefaxmeddelandet är daterat den 8 oktober 1997 och sänt till ”Standard Commercial – UK”. S tillställde i detta meddelande V en kopia av det brev som han samma dag hade sänt till styrelseordföranden i Cetarsa. I detta brev uttryckte S sitt missnöje med att Cetarsa inte följde de prisavtal som beredningsföretagen hade träffat. Det fjärde telefaxmeddelandet är daterat den 10 oktober 1997 och sänt till ”Standard Commercial – UK”. I detta meddelande lämnade S uppgifter om de kvantiteter råtobak som beredningsföretagen hade köpt in och om de priser de hade betalat.

193 Av de skäl som angetts i punkt 190 ovan kunde den omständigheten att WWTE:s styrelseordförande hade hållit V personligen informerad om olika aspekter av beredningsföretagens kartell, vilket sökandena för övrigt inte har bestritt, med rätta anses utgöra ytterligare ett indicium på att SCC utövade ett avgörande inflytande över WWTE.

– Slutsats avseende perioden från den 13 mars 1996 till den 5 maj 1998

194 Enligt vad som framgår i punkterna 173–193 ovan har kommissionen styrkt att SCC och SCTC under perioden från den 13 mars 1996 till och med den 4 maj 1998 faktiskt utövade ett avgörande inflytande över WWTE.

195 Som sökandena har påpekat kan det däremot konstateras att ingen av de omständigheter som kommissionen har åberopat i det angripna beslutet kan läggas till grund för att TCLT – som, enligt sökandena, inte driver någon egen verksamhet och vars

ägande i WWTE är rent finansiellt – under nämnda period faktiskt utövade ett avgörande inflytande över WWTE:s marknadsbeteende. Dessa omständigheter avser i själva verket endast SCC och SCTC.

196 Den omständigheten att TCLT var WWTE:s största kund mellan år 1996 och år 1999 kan inte beaktas, eftersom kommissionen inte förrän i svaromålet har åberopat denna omständighet till styrkande av att TCLT ska hållas ansvarigt för sitt dotterbolags överträdelse. Det framgår även av protokollet från styrelsemötet i WWTE den 25 och 26 mars 1996 att det endast var av redovisnings- och skatteskäl som inköp av tobak som bearbetats av WWTE hänfördes till TCLT. ”Tidigare [fakturerade WWTE TCLT för nämnda inköp] för att en vinst skulle kunna redovisas i WWTE:s räkenskaper.” TCLT mottog i praktiken inte några leveranser av bearbetad tobak. Även om denna omständighet tyder på att TCLT berördes av WWTE:s affärspolicy, är den i vart fall inte i sig tillräcklig för att det ska anses styrkt att TCLT faktiskt utövade ett avgörande inflytande över WWTE.

197 Härav följer att kommissionen inte hade grund för att hålla TCLT ansvarigt för WWTE:s överträdelse under perioden den 13 mars 1996 till och med den 4 maj 1998, och därmed inte heller att hålla bolaget solidariskt betalningsansvarigt för böterna avseende denna period.

Perioden den 5 maj 1998 till den dag då det angripna beslutet fattades

198 Mot bakgrund av de omständigheter som nämns i skäl 393 i det angripna beslutet (se de tre första strecksatserna i punkt 38 ovan) kan WWTE anses ha varit i det närmaste helägt av sökandena från den 5 maj 1998 till oktober 1998 och helägt från oktober 1998 till den dag då det angripna beslutet fattades.

199 Härtill kommer att sökandena, från den 5 maj 1998, hade den aktiemajoritet som krävdes för att fatta beslut på WWTE:s bolagsstämma (skäl 394 i det angripna beslutet) och att de styrelseledamöter i WWTE:s styrelse som företrädde de förra minoritetsaktieägarna hade ersatts av två nya styrelseledamöter utsedda av WWTE:s bolagsstämma.

200 Mot bakgrund av vad som angetts i punkterna 198 och 199 ovan står det klart att sökandena, från den 5 maj 1998, kunde utöva ett avgörande inflytande över WWTE, vilket sökandena i övrigt uttryckligen har vitsordat i sina inlagor.

201 Följaktligen ska det, för perioden från den 5 maj 1998 till den dag då det angripna beslutet fattades, prövas huruvida villkoret att ett avgörande inflytande faktiskt ska ha utövats är uppfyllt avseende var och en av sökandena, såsom kommissionen har påstått.

202 Efter att ha haft en annan uppfattning i sina inlagor (se punkt 105 ovan) har kommissionen, i sitt svar på en skriftlig fråga som ställts av tribunalen, vitsordat att den i det angripna beslutet valde att inte nöja sig med att åberopa presumtionen för att

moderbolag som har helägda dotterbolag kan hållas ansvariga för den överträdelse som begåtts av dessa dotterbolag, vilken avses i punkterna 129, 130 och 140 ovan, utan att även beakta ytterligare omständigheter som visar att ett avgörande inflytande faktiskt utövades (se punkterna 118 och 147 ovan). Det framgår av flera av skälen i det angripna beslutet att det är detta tillvägagångssätt som kommissionen hade för avsikt att använda i förevarande fall (se punkterna 141–145 ovan).

203 Det ska således prövas huruvida de omständigheter som kommissionen åberopade i det angripna beslutet styrker att sökandena, under den aktuella perioden, faktiskt utövade ett avgörande inflytande över WWTE. Dessa omständigheter framgår av skälen 396 och 398 i det angripna beslutet samt fotnoterna 313 och 314 i detta beslut.

– V:s roll vid ingåendet av odlingskontrakten

204 Kommissionen har, enligt vad som anges i skäl 396 i det angripna beslutet, åberopat att V från år 1998 ”medverkade … vid ingåendet av odlingskontrakt mellan WWTE och producentsammanslutningarna”. I fotnot 313 i det angripna beslutet hänvisas i detta hänseende till en promemoria daterad i början av år 1998 från SCTC:s direktion till V angående ”långfristiga spanska leveransavtal”.

205 Syftet med denna promemoria var i själva verket att bemyndiga V, i egenskap av ”regionchef för Europa”, att ”ingå leveransavtal med odlarna om leverans av tobak till WWTE”. I denna handling beskrivs mycket tydligt under vilka villkor V kunde ingå avtalen, särskilt vilka inköpsvolymer, inköpspriser, kvalitetsbonusar och förskott som kunde tillämpas gentemot producenterna samt vilka ”förskottsgarantier” som kunde krävas av desamma.

206 Genom ovannämnda promemoria vederläggs sökandenas påstående att V endast sysslade med försäljning av bearbetad tobak. Promemorian visar även tydligt att SCTC tog aktiv del i WWTE:s affärspolicy för inköp av råtobak och därmed faktiskt utövade ett avgörande inflytande över WWTE:s marknadsbeteende.

207 Mot bakgrund av denna promemoria kan det även fastställas att SCC utövade ett sådant inflytande. Promemorian skulle undertecknas av H, som var verkställande direktör och styrelseordförande i detta bolag, och C, som var en av de tre medlemmarna i bolagets direktion. V, som hade bemyndigats att ingå vissa leveransavtal avseende råtobak, var vid denna tid fortfarande styrelseledamot i WWTE samtidigt som han var direkt knuten till SCC, genom sin befattning som direktör i sistnämnda bolag (se punkterna 174–179 ovan).

208 Sökandenas argument att de överträdelser som behandlas i det angripna beslutet endast omfattar de ettåriga odlingskontrakten, medan de kontrakt som omtalas i 1998 års promemoria från SCTC:s direktion hade en löptid på tre år eller mer, föranleder ingen annan bedömning. I själva verket är det inte nödvändigt att bevisa att moderbolaget utövar inflytande över ett dotterbolags affärspolicy inom just det område som

överträdelsen avser för att moderbolaget ska kunna hållas ansvarigt för dotterbolagets överträdelse (se punkterna 170 och 171 ovan).

209 Sökandenas argument att de spanska långfristiga leveransavtalen inte visar att de instruerade WWTE att begå överträdelsen saknar, av de skäl som angetts i punkterna 168 och 169 ovan, likaså betydelse.

– WWTE:s arbetsordning

210 Kommissionen har vidare, enligt vad som nämns i skäl 398 i det angripna beslutet, åberopat att det av WWTE:s arbetsordning framgår att ”styrelseordföranden, i förening med inköpschefen, är direkt ansvarig för [förfarandet för ingående av avtal] och ska inhämta förhandsgodkännande av moderbolaget, som varje år i mars godkänner budgeten för verksamhetsåret”.

211 Enligt vad sökandena själva har förklarat ankom det enligt denna bestämmelse på SCTC att, inom ramen för förfarandet avseende godkännande av WWTE:s årliga budget och innan förfarandet för ingående av avtal påbörjades, bestämma de högsta kvantiteter råtobak som WWTE kunde köpa in i Spanien (se punkt 73 ovan). Med andra ord måste SCTC godkänna budgeten för inköp av råtobak innan WWTE:s styrelseordförande kunde påbörja förfarandet för ingående av avtal. Mot bakgrund härav står det klart att SCTC faktiskt utövade ett avgörande inflytande över WWTE:s marknadsbeteende.

212 När det gäller sökandenas argument att WWTE:s arbetsordning saknar bevisvärde vad avser perioden från den 5 maj 1998 till år 2000, eftersom den är daterad först år 2000, kan det konstateras att arbetsordningen utgör ett stödbevis till den i punkt 204 ovan nämnda promemorian från SCTC:s direktion till V, vilken redan visar att WWTE från och med år 1998 inte var kommersiellt självständigt (se punkterna 206 och 207 ovan).

213 Slutligen kan tribunalen, av de skäl som angetts i punkterna 168 och 169 ovan, inte godta sökandenas argument att WWTE:s arbetsordning inte styrker att SCTC instruerade WWTE att bete sig på ett konkurrensbegränsande sätt.

– Protokollet från styrelsemötet i WWTE den 20 januari 2000

214 I det angripna beslutet åberopade kommissionen även, enligt fotnot 314 i detta beslut, att det framgår av protokollet från styrelsemötet i WWTE den 20 januari 2000 att bolagets verksamhetsplan för beskattningsåret 2001 godkändes ”med förbehåll för de ändringar som föreslås av moderbolaget”, det vill säga, enligt vad sökandena själva har uppgett, av SCTC.

215 Denna omständighet bekräftar att SCTC faktiskt utövade ett avgörande inflytande över WWTE.

216 Det protokoll som avses i punkt 214 ovan innehåller också andra uppgifter som visar att vissa av WWTE:s moderbolag kontrollerade dess affärspolicy. Det nämns således i protokollet att ”[V] bekräftade att han tog på sig uppgiften att skicka odlingsplanen till Wilson, [den ort där SCC och SCTC hade sina säten] och han hoppades att den kunde godkännas i mars månad”.

– Slutsats avseende perioden från den 5 maj 1998 till den dag då det angripna beslutet fattades

217 Mot bakgrund av de omständigheter som nämnts i punkterna 204–216 ovan, sammantaget med att WWTE var ett i det närmaste helägt dotterbolag, och sedermera ett helägt dotterbolag, till SCC och SCTC under den aktuella perioden, har kommissionen bevisat att SCC och SCTC under denna period faktiskt utövade ett avgörande inflytande över WWTE.

218 Däremot kan, som sökandena har anfört, ingen av de omständigheter som kommissionen åberopade i det angripna beslutet läggas till grund för att TCLT, under perioden från den 5 maj 1998 till den dag då det angripna beslutet fattades, faktiskt utövade ett sådant inflytande. Kommissionen kan i detta hänseende inte grunda sin bedömning endast på det faktum att WWTE var ett helägt dotterbolag till TCLT, eftersom TCLT i så fall skulle utsättas för en diskriminerande behandling i förhållande till Intabex (se punkt 143 ovan) samt i förhållande till Universal och Universal Leaf (se punkt 142 ovan).

219 Härav följer att kommissionen inte hade grund för att hålla TCLT ansvarigt för WWTE:s överträdelse under den period som avses i punkt 218 ovan och därmed inte heller att hålla TCLT solidariskt betalningsansvarigt för böterna avseende samma period.

Sökandenas argumentation till stöd för att WWTE agerade självständigt på marknaden under den period då överträdelsen begicks

220 Sökandena har påstått att de omständigheter som angetts i punkterna 75–79 ovan visar att WWTE, under den period då överträdelsen begicks, agerade ”i hög grad” självständigt i förhållande till SCTC och ”i det närmaste” självständigt i förhållande till SCC och TCLT.

221 Eftersom tribunalen redan har slagit fast att TCLT inte kunde hållas ansvarigt för WWTE:s överträdelse (se punkterna 195–197, 218 och 219 ovan), saknas anledning att pröva denna fråga med avseende på TCLT.

222 Det förhållandet att ett dotterbolag har en egen lokal företagsledning och egna resurser bevisar inte i sig att detta bolag bestämmer sitt marknadsbeteende självständigt i förhållande till dess moderbolag. Trots att WWTE i detta fall visserligen befann sig i en sådan situation krävdes icke desto mindre att bolaget rådförde sig med eller inhämtade förhandsgodkännande från SCTC avseende en rad frågor och utgifter (se punkterna 183–187 ovan). WWTE:s styrelseordförande kunde inte heller inleda förfarandet för ingående av inköpsavtal avseende råtobak förrän SCTC hade godkänt ifrågavarande budget (se punkterna 210 och 211 ovan). Slutligen tog SCC och SCTC en aktiv del i WWTE:s inköpsstrategi för råtobak (se punkterna 204–207 ovan).

223 När det gäller påståendet att ansvaret för inköp av råtobak uteslutande åvilade WWTE ska det framhållas att SCTC, såsom sökandena själva har vitsordat och såsom redan har angetts i punkterna 210 och 211 ovan, skulle godkänna budgeten för inköp av råtobak innan förfarandet för ingående av avtal kunde inledas. Det står därmed klart att WWTE inte agerade självständigt vid inköp av råtobak. Under alla omständigheter

kan frågan huruvida ett dotterbolag agerade självständigt inte avgöras endast utifrån den produktmarknad där överträdelsen har begåtts.

224 Av de skäl som angetts i punkterna 222 och 223 ovan kan sökandena inte med framgång åberopa att Standardkoncernen har en decentraliserad struktur. Sökandenas påstående att WWTE:s verksamhet endast utgör en helt obetydlig del av Standardkoncernens verksamhet kan i sig inte bevisa att SCC och SCTC lät WWTE självständigt bestämma sitt marknadsbeteende.

225 Utifrån de av sökandena åberopade omständigheterna kan det därmed inte anses styrkt att WWTE agerade självständigt på marknaden under den period då överträdelsen begicks.

Slutsats

226 Av det ovan anförda följer att kommissionen gjorde en riktig bedömning när den höll SCC och SCTC ansvariga för den överträdelse som begåtts av WWTE, och därmed solidariskt betalningsansvariga för böterna, samt upptog dem som adressater för det angripna beslutet.

227 Kommissionen hade däremot inte, för någon del av den period då överträdelsen begicks, grund för att göra samma bedömning med avseende på TCLT.

228 Det angripna beslutet ska således ogiltigförklaras i den del det avser TCLT.

229 Bötesbeloppet, för vilket SCC och SCTC kvarstår som solidariskt betalningsansvariga, påverkas inte av att det angripna beslutet delvis ogiltigförklaras. I motsats till vad sökandena har hävdat i sin replik har en sådan ogiltigförklaring ingen inverkan på den koefficient på 1,5 med vilken kommissionen multiplicerade utgångsbeloppet för WWTE:s böter, för att säkerställa att dessa böter skulle få en tillräckligt avskräckande verkan (skäl 423 i det angripna beslutet). Denna koefficient fastställdes nämligen med beaktande av den totala omsättningen i SCC, som är det yttersta moderbolaget i den ekonomiska enhet där WWTE ingår. Det förhållandet att det angripna beslutet delvis ogiltigförklaras har inte heller, i motsats till vad sökandena har gjort gällande i sin replik, någon inverkan på höjningen av utgångsbeloppet för WWTE:s böter med 50 procent på grund av överträdelsens varaktighet (skälen 432 och 433 i det angripna beslutet). Överträdelsens varaktighet påverkas nämligen inte på något sätt av att TCLT inte kan hållas ansvarigt för överträdelsen.

Rättegångskostnader

230 Enligt artikel 87.2 i rättegångsreglerna ska tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats. Enligt artikel 87.3 första stycket i rättegångsreglerna kan tribunalen, om parterna ömsom tappar målet på en eller flera punkter, besluta att kostnaderna ska delas.

231 Eftersom talan delvis har bifallits, anser tribunalen att det med hänsyn till omständigheterna i förevarande fall är skäligt att sökandena ska bära två tredjedelar av sina rättegångskostnader och ersätta två tredjedelar av kommissionens rättegångskostnader. Kommissionen ska bära en tredjedel av sina rättegångskostnader och ersätta en tredjedel av sökandenas rättegångskostnader.

Mot denna bakgrund beslutar

TRIBUNALEN (fjärde avdelningen)

följande:

1) **Kommissionens beslut K(2004) 4030 slutlig av den 20 oktober 2004 om ett förfarande enligt artikel 81.1 [EG] (ärende COMP/C.38.238/B.2 – Råtobak – Spanien) ogiltigförklaras i den del det avser Trans-Continental Leaf Tobacco Corp. Ltd.**

2) **Talan ogillas i övrigt.**

3) **Alliance One International, Inc., Standard Commercial Tobacco Co., Inc. och Trans-Continental Leaf Tobacco ska bära två tredjedelar av sina rättegångskostnader och ersätta två tredjedelar av Europeiska kommissionens rättegångskostnader. Kommissionen ska bära en tredjedel av sina rättegångskostnader och ersätta en tredjedel av sökandenas rättegångskostnader.**

Czúcz Labucka O'Higgins

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 27 oktober 2010.

Underskrifter

Innehållsförteckning

Bakgrund till tvisten ..... II - 5336

1. Sökandena och det administrativa förfarandet ..... II - 5336

2. Det angripna beslutet ..... II - 5339

3. Det angripna beslutets adressater ..... II - 5342

Förfarandet och parternas yrkanden ..... II - 5349

Rättslig bedömning ..... II - 5351

1. Parternas argument ..... II - 5352

2. Förstainstansrättens bedömning ..... II - 5369

Inledande anmärkningar avseende frågan huruvida moderbolaget kan hållas ansvarigt för dotterbolagets överträdelse ..... II - 5369

De kriterier som kommissionen tillämpade i det angripna beslutet för att hålla ett moderbolag ansvarigt för en överträdelse som begåtts av dess dotterbolag ..... II - 5373

Den första grundens andra del ..... II - 5377

Lagenligheten av den metod som kommissionen tillämpade samt den andra grunden ..... II - 5379

Huruvida sökandena och WWTE utgör en enda ekonomisk enhet ..... II - 5381

Perioden från den 13 mars 1996 till den 5 maj 1998 ..... II - 5382

— V:s befattning inom Standardkoncernen ..... II - 5385

— Protokollet från styrelsemötet i WWTE den 25 och 26 mars 1996 ..... II - 5387

— Telefaxmeddelandena från WWTE:s styrelseordförande till V ..... II - 5390

— Slutsats avseende perioden från den 13 mars 1996 till den 5 maj 1998 .... II - 5391

Perioden den 5 maj 1998 till den dag då det angripna beslutet fattades ..... II - 5393

— V:s roll vid ingåendet av odlingskontrakten ..... II - 5394

— WWTE:s arbetsordning ..... II - 5396

— Protokollet från styrelsemötet i WWTE den 20 januari 2000 ..... II - 5397

— Slutsats avseende perioden från den 5 maj 1998 till den dag då det angripna beslutet fattades ..... II - 5398

Sökandenas argumentation till stöd för att WWTE agerade självständigt på marknaden under den period då överträdelsen begicks ..... II - 5399

Slutsats ..... II - 5400

Rättegångskostnader ..... II - 5401